

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Eliisa Ellen

**EESTI JA VENE EMAKEELEGA NOORTE POLIITILISTE
HOIAKUTE KUJUNEMINE KLIIMASTREIKIDE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Heiko Pääbo, PhD

Tartu 2020

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Eliisa Ellen 18.05.2020

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Lühikokkuvõte

Ehkki vene emakeelega noorte lõimimises Eesti ühiskonda olnud märgata positiivseid arenguid, elavad vene noored endiselt eesti noortest teistsuguses, sageli venemeelses, infoväljas. Varasemad uurimused on selgeks teinud Vene meedia mõju noorte seisukohtadele, ent poliitiliste hoiakute kujunemine on keeruline protsess, kus mängib rolli kogu noore sotsiaalne võrgustik. Seetõttu uuriti käesolevas töös noorte hoiakute kujunemist lähemalt, keskendudes hetkel aktuaalsele teemale, kliimastreikidele.

Antud lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas erinevad eesti ja vene emakeelega noorte käsitlused kliimastreikidest ning mis on erinevuste põhjuseks. Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud 12 eesti ja vene emakeelega gümnasistiga Tallinnast ja Tartust ning analüüsiti noorte vastused.

Töö tulemusena leiti, et eesti ja vene noorte käsitlused kliimastreikidest ei erine väga palju, kuid eestlased on streikidest informeeritumad ja peavad streike mõjusamaks viisiks kui vene noored. Vene noored kipuvad kliimaprobleemidesse suhtuma ükskõiksemalt ning näevad enda rolli olukorra mõjutamises väiksemana kui eesti noored. Peamiseks teguriks, mis noorte hoiakuid mõjutas, oli jälgitavate infokanalite arv – rohkemate infokanalite tarbimine oli seotud parema informeerituse, suurema huviga teema vastu ning suurema murega kliima pärast.

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Sissejuhatus.....	6
1. Teoreetilised lähtekohad	7
1.1. Poliitilise arvamuse kujunemine	7
1.1.1. Perekonna ja sõprade mõju	7
1.1.2. Kogukonna mõju.....	8
1.1.3. Meedia mõju	9
1.2. Kollektiivne poliitiline osalus	10
2. Varasemad uurimused.....	12
2.1. Vene noorte hoiakute ja aktiivsuse kujunemine.....	12
2.2. Eesti elanike keskkonnaalased hoiakud	13
2.3. Noorte kliimastreigid.....	14
2.3.1. Kliimastreigid Eestis ja Venemaal.....	14
3. Metoodika	16
3.1. Valimi koostamine	16
3.2. Andmete kogumine ja analüüsimine	17
4. Tulemused.....	19
4.1. Noorte keskkonnohoiakud.....	19
4.1.1. Kliimaprobleemide olulisus	19
4.1.2. Kliimaprobleemide mõjutamine	21
4.2. Noorte hoiakud kliimastreikide suhtes	22
4.2.1. Hinnang kliimastreikide mõjule.....	23
4.2.2. Kliimastreikidel osalemine	25
4.3. Infovälja mõju noorte hoiakutele	26
4.3.1. Perekond ja sõbrad.....	27
4.3.2. Kogukond.....	28

5. Järeldused.....	30
5.1. Kliimastreigid – teadmised, hoiakud ja osalus.....	30
5.2. Nägemus kliimaprobleemidest.....	31
5.3. Hoiakuid kujundavad tegurid.....	31
Kokkuvõte.....	33
Kasutatud materjalid.....	35
Lisa 1.....	39
Summary.....	41

Sissejuhatus

Vene emakeelega noorte lõimimine Eesti ühiskonda on olnud Eesti integratsioonipoliitika oluliseks sihiks. Lõimumise peamine eesmärk, sidusam ühiskond, aitab kaasa mitmetele riikliku tähtsusega valdkondadele, näiteks eesti keele ja kultuuri säilimisele, riigi julgeoleku kindlustamisele ja majanduse konkurentsivõime suurendamisele (Kultuuriministeerium 2014, 5). Aastal 2017 koostatud integratsiooni monitooringu järgi on viimastel aastatel noorema põlvkonna puhul märgata lõimumises positiivseid arenguid. Näiteks on paranenud vene emakeelega noorte eesti keele oskus ja tarbitakse rohkem eesti meediat (Kaldur et al. 2017, 101-103). Sellegipoolest on venekeelsed noored haavatav grupp – sageli ei tunta nii suurt seost Eestiga (Teperik & Senkiv 2019, 2) ja Venemaa meediat peetakse endiselt oluliseks (Kaldur et al. 2017, 11, 78).

Ehkki Vene meedia mõjutab venekeelsete noorte seisukohti, pole see peamine tegur, mis poliitilise arvamuse kujunemisel tähtsust omab. Riigikaitse ja julgeoleku teadmiskeskus viis 2019. aastal läbi uurimuse, milles selgitas välja eestivene noorte maailmavaate põhijooned, uurides seehulgas ka noorte inforuumi ning arvamusi Krimmi konfliktiga seotud temadest. Uuringu põhjal on Kremli infokanalitel Eesti venekeelsetele noortele siiani võrdlemisi suur mõju ning noorte seisukohad kattuvad valdavalt Venemaa meedias levinud käsitlustega (Teperik & Senkiv 2019, 7). Seejuures on tähelepanuväärne, et noored traditsioonilist meediat tarbivad vähe; selle asemel on peamiseks infokanaliks sotsiaalmeedia, usaldatakse aga kõige rohkem perekonnalt, sõpradelt, koolist ja klassi- või töökaaslastelt saadud infot (Ibid., 3). Seega pole noorte poliitilised arusaamad Vene meedia tarbimise otsene tagajärg, vaid poliitiliste arvamuste kujunemise protsess on keerukam – suur tähtsus on ka noore sotsiaalsel võrgustikul.

Varasemad uuringud on kindlaks teinud seose Vene meedias levinud käsitluste ja Eesti venekeelsete noorte seisukohtade vahel, ent täpsemalt pole uuritud, millised on peamised mõjutegurid poliitilise arvamuse kujunemisel. Käesoleva töö autor leiab, et venekeelsete noorte poliitilisi seisukohti peaks lähemalt uurima ja välja selgitama, kuidas noorte hoiakud kujunevad ja mis mõjutab nende valmisolekut tegutseda. Siinkohal on oluline keskenduda aktuaalsetele ja Eesti noort elanikku otseselt mõjutavatele teemadele – nii on suurem tõenäosus, et noorel on välja kujunenud oma arvamus uuritavast temast. Seetõttu on antud töö autor otsustanud uurida noorte käsitlust kliimastreikidest ja keskkonnapoliitilisi seisukohti.

Keskkonnapoliitika on hetkel üks aktuaalsemaid teemasid ja võrdlemisi haruldane poliitiline nähtus, kuna kõnetab ja kaasab suurel määral noori – gruppi, mis on reeglina poliitiliselt passivseim. Ühtlasi esitatakse Eesti ja Venemaa inforumides erinevat infot keskkonnaga seotud teemadel, kuna riikidel on erinevad kliimapoliitikad ning riikide peavoolumeediad esindavad kliimat puudutavas erinevaid käsitlusi (Keskkonnaministeerium 2017, 224-225; Poberezhskaya 2019, 9). Seega võimaldab teema kitsendus näha ka noorte infotarbimise praktilisi väljundeid ehk millise inforuumi käsitlus mängib suuremat rolli arvamuse kujunemisel. Samuti peab töö autor vajalikuks kõrvutada venekeelsete noorte arvamusi eesti emakeelega eakaaslaste seisukohtadega, et joonistuksid välja rahvusgruppide vahelised erisused. Varasemalt pole Eesti noorte hoiakuid kliimastreikidest käsitletud, aga on laiemalt uuritud Eesti elanike keskkonnateadlikkust (Keskkonnaministeerium 2018).

Antud lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, kuidas erinevad eesti ja vene emakeelega noorte käsitlused kliimastreikidest ning mis on erinevuste põhjuseks.

Käesoleva töö eesmärki toetavad järgmised uurimisküsimused:

- Millised on eesti ja vene emakeelega noorte käsitlused kliimastreikidest?
- Kuidas suhtuvad eesti ja vene noored kliimaga seotud probleemidesse?
- Millised tegurid mõjutavad eesti ja vene noorte seisukohtade kujunemist?
- Mis on eesti ja vene noorte seisukohtade ja aktiivsuse erisuste põhjuseks?

Bakalaureusetöö uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutas autor kvalitatiivset uurimismeetodit, viies läbi poolstruktureeritud individuaalintervjuusid, et paremini mõista vastajate hoiakuid ja nende kujunemist. Autor mõistab, et kasutatav valim pole piisavalt suur, et laiendada tulemusi kõigile elanikele. Siiski võimaldab valimi suurus edukalt läbi viia kvalitatiivset uuringut ja mõista lähemalt noorte seisukohti ja nende tagamaid.

Käesolev uurimistöö on jaotatud viieks osaks. Esimeses osas seletab autor töö teoreetilisi lähtekohti, defineerib olulised mõisted ja annab ülevaate asjakohasest kirjandusest. Teises osas antakse ülevaade teemaga seotud varasematest uurimustest ning seletatakse töö empiirilist tausta. Kolmas osa selgitab uurimuse metoodikat, andmete kogumise ja analüüsimise protsessi. Neljandas osas analüüsitakse kogutud andmeid. Viiendas osas võrreldakse tulemusi varasemate uurimustega ja tehakse järeldused.

1. Teoreetilised lähtekohad

Töö teoreetilise raamistiku keskmeks on poliitilise arvamuse ja osaluse kujunemine. Esmalt defineerib autor poliitilise arvamuse ja poliitilise ühiskonnastumise mõisted. Seejärel selgitatakse, kuidas mõjutavad noorte poliitilisi hoiakuid kolm peamist tegurit: perekond ja sõbrad, kogukond ning meedia. Peatüki teises pooles määratleb autor poliitilise osaluse mõiste ning annab ülevaate peamistest mõjuteguritest, mis kujundavad poliitilist osalust. Autor keskendub järgnevas peatükis põhiliselt noorte poliitiliste hoiakute ja osaluse kujunemisele, eelkõige keskkonda ja sellega seotud probleeme puudutavale.

1.1. Poliitilise arvamuse kujunemine

Poliitilist arvamust võib defineerida kui kindla teema keskset uskumust, mis hõlmab endas hinnangut ja seisukoha võtmist vaadeldava teema suhtes (Lecheler et al. 2015, 341; Sloman & Rabb 2019, 2). Poliitiline arvamus kujuneb inimese sotsialiseerumise ehk ühiskonnastumise käigus – see on protsess, mille käigus arenevad välja sotsiaalne ja kodanlik identiteet, poliitilised ja ühiskondlikud hoiakud ning ühiskonnas toimimiseks vajalikud oskused (Andersson 2015, 969; Östman 2014, 93). Ühe tahuna poliitilisest sotsialiseerumisest käsitletakse ka keskkondlikku sotsialiseerumist (ingl k *environmental socialization*), mille käigus kujunevad keskkonnaspetsiifilised arusaamad, normid ja käitumine (Östman 2014, 93). Seega võib rakendada poliitilise ühiskonnastumise teooriat ka keskkondliku ühiskonnastumise uurimisel. Keskkonnaalaste arusaamade ja käitumisviiside hulka võib arvata ka käesoleva töö keskmeks olevad hoiakud kliimastreikide ja keskkonna suhtes. Poliitilise arvamuse kujunemise juures mängivad rolli paljud tegurid, neist peamised on perekond ja sõbrad, kogukond ning meedia.

1.1.1. Perekonna ja sõprade mõju

Perekonda peetakse üheks olulisemaks mõjutajaks noorte ühiskonnastumisel, see kehtib ka keskkondlike väärtuste, hoiakute ja käitumise kujunemise kohta (Ojala 2015, 1139; Ojala & Bengtsson 2019, 912). Vanemate mõju laste poliitiliste arvamuste kujunemisele algab varajases lapsepõlves, kestab edasi ka teismeeas ning võib kanduda ka täiskasvanuikka (Bogt et al. 2001, 229), mistõttu võib vanemaid pidada oluliseks mõjutajaks ka antud töö kontekstis. Vanemad toimivad ühiskonnastumise juures vahendajatena poliitilise maailma ja laste vahel, tõlgendades ja mõtestades toimuvat oma laste jaoks (Wray-Lake 2019, 130). Niisamuti on vanemad noortele eeskujuks – vanemate käitumine ja hoiakud muutuvad lapse jaoks sotsiaalseks normiks, kuidas peaksid inimesed mõtlema ja käituma (Ojala 2015, 1139).

Keskkondliku sotsialiseerumise puhul võib kõige olulisemaks pidada perekonna võimet kanda lastele edasi väärtusi ja arvamusi (Ojala & Bengtsson 2019, 912). Vanemate biosfäärilised väärtused – kui palju väärtustatakse loodust ja kui oluliseks peetakse keskkonna hoidmist-kaitsmist – on positiivses seoses laste väärtustega ja mõjutavad seeläbi laste keskkondlikke hoiakuid ja käitumist (Östman 2014, 100-101). Nii mõjutavad vanemate keskkonna- ja kliimaalased hoiakud otseselt ka laste arvamusi – noored, kelle vanemad peavad kliimamuutusi ohtlikuks, jagavad väga suure tõenäosusega vanemate muret; seevastu noored, kelle vanemad suhtuvad kliimamuutustesse skeptiliselt, kipuvad seda suhtumist üle võtma (Stevenson et al. 2019, 834, 839). Seisukohti kantakse peamiselt edasi lapsega nende teemade üle arutledes (Östman 2014, 97-98). Teismeeas jääb vanemate mõju laste arvamusele väiksemaks ja suureneb eakaaslaste mõju (Ojala 2015, 1139). Sarnaselt vanematele hakkavad sõbrad mõjutama teismeliste hoiakuid, huve kui ka käitumist (Stevenson et al. 2019, 833). Sõprade keskkonna- ja kliimaalaseid seisukohti võetakse üle nii nagu vanemate arusaami – üheskoos nende teemade üle arutades (Ibid., 833-834). Noorte seisukohti mõjutavad ka kaudsed tegurid, näiteks perekonna sotsiaalmajanduslik ja -kultuuriline taust, eriti just vanemate haridustase ja sissetulek (Bogt et al. 2001, 230). Ojala (2015, 1147) järgi kalduvad kehvema sotsiaalmajandusliku taustaga täiskasvanud suhtuma kliimaprobleemidesse skeptilisemalt ja peavad probleeme ülepaisutatuks, need hoiakud hakkavad aga mõjutama lapse arusaami.

1.1.2. Kogukonna mõju

Lisaks perekonnale vormib poliitilist arvamust laiemalt ümbritsev kogukond ja sotsiaalsed institutsioonid (Wray-Lake 2019, 128). Kogukonda mõistetakse antud kontekstis kui sotsiaalset gruppi, kuhu kuulutakse. See grupp võib olla seotud laiema sotsiaalse kategooriaga, näiteks etnilise kuuluvusega, kui ka rühmadega, millega on teadlikult liitunud, näiteks ameti- või huvipõhiste gruppidega (Fielding & Hornsey 2016, 2). Sarnaselt perekonnale mõjutab kogukond keskkondlikku arvamust peamiselt läbi jagatud väärtuste, normide ja hoiakute. Kogukonna liikmetena on inimesed internaliseerinud kogukonnale omased teatud normid ja uskumused, mis määravad, kuidas mingeid nähtusi enda jaoks lahti mõtestatakse (Sloman & Rabb 2019, 5). Seehulgas mängivad kogukonnad rolli selles, mida mõistetakse kriisina ja kuidas kriise tajutakse (Fritsche et al. 2018, 250). Näiteks kui kogukond eitab kliimakriisi, on kogukonnaliikmed suure tõenäosusega samuti skeptilised kliimamuutuste suhtes (Ibid.).

Ehkki erinevad autorid on rõhutanud kogukonna tähtsust poliitilise arvamuse kujunemisel, on keskkondliku sotsialiseerumise kontekstis kogukondade, eriti just etniliste rühmade, täpsemat mõju hoiakutele vähe uuritud. Valdavalt seostatakse rahvusvähemusi üksikõiksete hoiakutega

keskkonnaprobleemide suhtes (Yang et al. 2015, 193). Selle seose puhul viidatakse sageli Maslow' vajaduste püramiidile – rahvusvähemused on sageli kehvema sotsiaalmajandusliku taustaga ja keskenduvad oma baasvajaduste rahuldamisele, mure keskkonna pärast paigutub aga vajaduste hierarhias kõrgemale ja sellele pööratakse vähem tähelepanu (Yang et al. 2015, 193). Antud töö kontekstis on oluline kogukondlik rühm ka kool. Stevensoni et al. (2019, 834) järgi jagavad klassikaaslased sageli keskkondlikke hoiakuid. Need seisukohad kujunevad klassikaaslastel ühiselt, arutledes üheskoos keskkonnateemadel; seejuures õpetajad aitavad sellele protsessile kaasa ja tagavad arutelude teadusliku korrektsuse (Ibid.).

1.1.3. Meedia mõju

Suur tähtsus arvamuste kujunemisele on ka meedial. Meedia peamiseks rolliks on pakkuda tarbijale infot ja poliitilisi teadmisi (Östman 2014, 96). Seega võib meediat käsitleda kui kaudset mõjutegurit, mis annab teadmised, mille põhjal kujundab tarbija seejärel oma arvamused (Ibid., 98). Meediat, seehulgas sotsiaalmeediat, peetakse üheks peamiseks kanaliks, kust saadakse teavet kliimaga seotud probleemidest (Stevenson et al. 2019, 833). Suuremat meedia jälgimist seostatakse rohkemate teadmistega keskkonnamuutustest ja ka suurema murega kliimaprobleemide pärast (Feldman et al. 2012, 4). Ehkki olemuslikult on meedia põhiülesanne info vahendamine, kujundab viis, kuidas teavet edastatakse, otseselt tarbija poliitilisi seisukohti. Meediakanali võimuses on konstrueerida raame, rõhutada uudiste edastamisel teatud aspekte ja teised tahaplaanile jätta, muutes seeläbi mingid tahud teistest kaalukamaks (Lecheler et al. 2015, 341). Seega mõjutab poliitilist arvamust see, kuhu asetatakse info edastamisel nii-öelda kaalukausid ehk milliseid aspekte info edastamisel rõhutatakse ning kui tihti sellist käsitlust korratakse.

Meediakanalid, mis kordavad kindlat käsitlust keskkonnaprobleemidest, mõjutavad otseselt tarbija keskkondlike seisukohti – tarbija arvamused kujunevad meediakanalis edastatud käsitlustele sarnaseks, olenemata inimese väärtustest, poliitilistest vaadetest või demograafilistest näitajatest (Feldman et al. 2012, 22-23). Seejuures võib meediast saadud teabel suurem tähtsus keskkondlike hoiakute kujunemisele olla kui teaduslikel allikatel. Meedia heaks tavaks on püüa objektiivsusele ja käsitleda erinevaid seisukohti, samas kiputakse konflikti kajastamise eesmärkidel erinevaid vaateid omavahel ülepaisutatult vastandama (Ojala 2015, 1137). Näiteks pööratakse kliimamuutusi käsitledes liigselt tähelepanu teemat puudutavatele lahkarvamustele, selle asemel, et rõhutada teadlaste üksmeelt kliima muutumises (Ibid.). Nii kujundab meedia raami, mis rõhutab konflikti rohkem kui konsensust, ja see hakkab mõjutama tarbijate seisukohti. Tarbija nõustumine meedias esitatud seisukohaga

ja hinnang info veenvusele sõltub suuresti sellest, kui oluliseks tarbija käsitletavat teemat peab; inimesed on vastuvõtlikumad meedias esitatud alternatiivsetele arvamustele juhul, kui nad käsitletud teemat eriti tähtsaks ei pea (Vihalemm & Juzefovičs 2020, 4).

1.2. Kollektiivne poliitiline osalus

Poliitilise arvamuse väljendamise üheks vahendiks võib pidada poliitilist osalust. Poliitilist osalust võib defineerida kui tegevust, mille eesmärk on mõjutada võimul olevaid inimesi või institutsioone ühiskondlikes küsimustes (Andersson 2015, 969; Wray-Lake 2019, 127). See võib olla nii seaduslik kui ka ebaseaduslik tegevus ja võib aset leida ka interneti teel (Wray-Lake 2019, 127). Ehkki poliitilisel osalusel on palju erinevaid vorme, keskendutakse käesolevas töös institutsioonivälisele kollektiivsetele osalusviisidele. Kollektiivset osalust võib käsitleda kui mingi grupi mis tahes tegevust, millega seistakse grupi ühiste huvide eest ja püüeldakse kollektiivsete eesmärkide poole (Bäck et al. 2018, 49). Institutsioonivälised kollektiivsed poliitilised tegevused on näiteks osalemine meelevaldustel, protestiaktatsioonidel või avalikel koosolekutel, samuti ka petitsioonide allkirjastamine (Kaldur et al. 2017, 13).

Poliitilise osaluse juures mängib rolli noorte ja nende vanemate haridustase. Kõrgema haridusega noored löövad suurema tõenäosusega kaasa erinevates poliitilise osaluse vormides, niisamuti on osalus suurem kõrgemalt haritud vanematega noorte puhul (Siongers et al. 2019, 76). Sarnane seos kehtib ka huvihariduse puhul – koolivälisest tegevusest osavõtmist, näiteks osalemist huviringide või organisatsioonide töös, seostatakse ka suurema poliitilise osalusega (Wray-Lake 2019, 128). Traditsioonilise ja huvihariduse kõrval peetakse samuti oluliseks enese harimist meedia ja laiemalt interneti teel. Poliitiliselt aktiivsemad on need noored, kes otsivad lisaks koolile ka meediast ja veebist infot juurde (Östman 2014, 96). Iseäranis suurt tähtsust noorte n-ö mobiliseerimisel omistatakse sotsiaalmeediale – ühismeedia muudab poliitilise osalemise lihtsamaks, andes platvormid, kus oma meelsust väljendada, ning suurendab tõenäosust, et noor ka *offline*-maailmas poliitiliselt aktiveerub (Bäck et al. 2019, 300; Wray-Lake 2019, 129).

Ülalkirjeldatud poliitilise osaluse eelduste kõrval mõjutab osalust ka sisemine motivatsioon. Kim (2018, 503) on uurinud protestidel osalejate motiive ja jaganud need kolmeks: kollektiivseks, normatiivseks ja preemiales põhinevaks. Kollektiivne, ühine motiiv on seotud eesmärkidega – inimene eeldab, et protestiga saavutatakse seatud eesmärk ja sellest saavad kasu mitte ainult protestijad, vaid kogu üldsus (Ibid.). Näiteks võib kliimaprotestijate kollektiivne eesmärk olla valitsuse tegutsema sundimine, pikemas perspektiivis ka

kliimaprobleemide lahendamine või vähendamine. Normatiivsed motiivid seonduvad inimese sotsiaalsete huvidega, näiteks sellega, kuidas mõjutab protestist osavõtt inimese lähedaste ja sõprade arvamust temast (Kim 2018, 503). Preemiales põhinevad motiivid tuginevad kulude ja tulude analüüsimisele ehk kaalutakse, kui tasuv inimese jaoks osalemine on (Ibid.). Näiteks võivad noored kliimastreikijad vaagida, kas nende jaoks on kasulikum või rahuldustpakkuvam osaleda koolitunnis või kliimastreigil. Selliste motiivide puhul jääb protesti eesmärk või tulemus kõrvale ja tähtsustatakse hoopis oma vaadete, väärtuste ja emotsioonide väljendamist (Wahlström et al. 2019, 14). Niisiis pole sageli protestidel osalejate põhiliseks motivatsiooniks probleemi lahendamine. Küll aga minnakse protestima oma väärtuste kaitsmise ja helgema tuleviku nimel – ehkki tajutakse, et protest iseenesest lahendus pole, nähakse seda vahendina väärtuste püsimisel ja avalikkuse informeerimisel, mis seeläbi toob kasu pikemas perspektiivis (Kim 2018, 509).

Kollektiivselt osalemiseks peab noor tundma end osana tegutsevast grupist (Fritsche et al. 2018, 249) ning uskuma, et ta tegevus võib mõjutada poliitilisi protsesse (Bäck et al. 2018, 50). Sotsiaalne tugi ja taju, kuidas suhtuvad teised grupiliikmed probleemi, mõjutavad noore valmisolekut kollektiivses poliitilises tegevuses kaasa lüüa (Ibid.). Kõige suurema tõenäosusega panustatakse tegevusse siis, kui usutakse, et osalemine tegevuse tulemust mõjutab (Ibid., 57). Sellele seisukohale jõutakse siis, kui sotsiaalne tugi on madalalpoolne – nii tekib tunne, et indiviidi panus on määrava tähtsusega eesmärgi õnnestumiseks ning ei saada jääda lootma teiste tegutsemisele. Kõrge sotsiaalse toetuse puhul ei nähta seevastu indiviidi osaluse mõttekust, sest probleemiga tegelevad juba paljud teised; väga madala toetuse puhul ei peeta jällegi indiviidi tegevust piisavalt kaalukaks, et eesmärgini jõuda. (Ibid.) Grupisisese toetuse kõrval mõjutab osalemist ka võimukandjate ja teiste kogukondade suhtumine gruppi. Näiteks suurendab osalust, eriti just institutsioonivälisest aktiivsust, kui gruppi ei kaasata poliitilistesse protsessidesse (Wray-Lake 2019, 128).

2. Varasemad uurimused

2.1. Vene noorte hoiakute ja aktiivsuse kujunemine

Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringu (Kaldur et al. 2017, 68) ning Riigikaitse ja julgeoleku teadmiskeskuse uuringu (Teperik & Senkiv 2019, 2-3) järgi võib pidada Eesti venekeelsete noorte poliitiliste hoiakute kujunemisel kõige olulisemaks teabeallikaid ja infokanaleid – need mõjutavad noorte identiteeti, mõttemaailma ja arusaami. Eesti ja Vene meedias levivad sageli vastukäivad käsitlused kohalikest ja maailmasündmustest, mistõttu mõjutavad noore infovälja valikud suuresti tema vaateid (Kaldur et al. 2017, 68). Ehkki vanusegruppide üleselt on venekeelsete elanike seas kõige populaarsemateks infokanaliteks sõbrad-tuttavad, Venemaa telekanalid ja PBK, siis nooremaeliste (15-34 a) infotarbimises on märgata erinevusi. Noorte peamiseks infokanaliteks on sotsiaalmeedia, eriti Vene platvorm VKontakte, perekond, sõbrad, klassikaaslased ja kool ning erinevad Eesti venekeelsed veebiväljaanded (Kaldur et al. 2017, 71, 72; Teperik & Senkiv 2019, 3). Noorem põlvkond tarbib üha rohkem eestikeelseid meediakanaleid, mida võib seostada noorte järjest parema eesti keele oskusega (Kaldur et al. 2017, 70). Siiski jälgitakse ka Vene meediakanalite sisu, mistõttu on venekeelsete elanike meediatarbimine võrdlemisi mitmekesine, puudub üks peamine usaldusväärne allikas ja arvamused pannakse erinevate meediaruumide infole tuginedes kokku (Ibid., 72).

Ehkki noorte inforuum pole piiratud vaid Venemaa meediaga, usaldatakse konfliktsete teemade puhul siiski Vene meediat rohkem ja toetatakse oma arvamuse kujundamisel just sellele (Tolordava 2016, 56). Seni on Eesti noorte venekeelsete elanike arvamuse kujunemist konfliktsetel teemadel uuritud peamiselt Krimmi konflikti näitel. Neist uuringutest on selgunud, et vene emakeelega noorte seisukohad ühtivad valdavalt Kremli-meelsete kajastustega, mis levivad „otseselt või kaudselt Venemaa võimudega seotud“ meediakanalites (Teperik & Senkiv 2019, 7). Peamine mõjutaja, miks noored vastuoluliste teemade puhul venemeelset teavet rohkem usaldavad, on perekond ja lähedased (Tolordava 2016, 56). Venekeelsete elanike vanema vanuserühma seas on kõige levinumaks ja usaldatumaks infokanaliks just Vene meedia, noored aga usaldavad oma vanemate arvamusi ja valikuid, seeläbi on ka noortel suurem usaldus Vene meedia vastu (Ibid.).

Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringus (Kaldur et al. 2017, 12) on lähemalt uuritud ka eesti ja muukeelsete elanike poliitilist aktiivsust ja leitud, et olenemata vanusest on eestikeelsed elanikud teistest rahvustest märksa aktiivsemad. Sarnaselt meediatarbimise harjumustele

mängib ka aktiivsuse puhul rolli keeleoskus – mida parem on eesti keele oskus, seda aktiivsemad ollakse (Kaldur et al. 2017, 12). Teiseks oluliseks teguriks on huvi poliitika vastu. Kui eestikeelsete elanike seas on huvi sisepoliitikas toimuva vastu 69% elanikest, siis muukeelsete seas on huvitunuid keskmiselt 53% (Ibid., 11). Kolmandaks mõjutajaks võib pidada seda, kui palju usutakse, et oma tegevusega on võimalik ühiskonda mõjutada. Üle poole integratsiooni monitooringu (Ibid., 81) muukeelsetest küsitletutest arvavad, et neil puudub võimalus ühiskonda mõjutada; eestikeelsetest elanikest jagavad seda seisukohta 42%.

2.2 Eesti elanike keskkonnaalased hoiakud

Varasemalt pole uuritud eesti ja vene emakeeleaga noorte keskkonnaalaseid hoiakuid, küll aga on uuritud laiemalt Eesti elanike keskkonnateadlikkust, seda ka erinevate vanusegruppide ja emakeelte lõikes. Eestlased on teiste Euroopa riikide elanikega võrreldes üks rahvastest, kes kliimamuutuste pärast kõige vähem muret tunnevad (European Social Survey 2018, 8) – 42% Eesti elanikest ei muretse eriti või üldse mitte kliimamuutuste pärast ega pea kliimamuutuseid kõige olulisemaks probleemiks maailmas (Special Eurobarometer 2019, 1). Samas ei pea ka enamik Eesti elanikest keskkonnaprobleeme ületähtsustatuks – valdav osa elanikest usuvad, et hetkel leiab aset globaalne soojenemine ja inimeste tegevuse praegusel kujul jätkumise puhul satub inimkond ökoloogilisse katastroofi (Keskkonnaministeerium 2018, 14; Ühiskonnauuringute instituut 2019). Siinkohal ilmnevad ka erinevused eesti- ja muukeelsete elanike vahel. Muukeelsed elanikud peavad teistest rohkem keskkonnaprobleeme ületähtsustatuks, neil puudub sagedamini seisukoht nimetatud probleemide olulisusest ja nad on eestikeelsete elanikega võrreldes antud temaga vähem kursis (Keskkonnaministeerium 2018, 53-54). See võib olla seotud asjaoluga, et muukeelsetel elanikel on võrreldes eestikeelsete elanikega tihemini probleeme info saamisega ning tarbitakse ka vähem erinevaid keskkonnaalast infot jagavaid teabekanaleid (Ibid., 99).

Eesti noorte seisukohad keskkonnaprobleemide tähtsuse suhtes sarnanevad elanike keskmisega. Küll aga erinevad 15-29-aastaste keskkonnaalase teabe tarbimise harjumused – võrreldes teiste vanusegruppidega saadakse rohkem infot internetist (Ibid., 97). Kõige enam saavad noored keskkonnaalast informatsiooni isiklike kontaktide kaudu (sõpradelt, pereliikmetelt ja tuttavatelt), telesaadetest ja -klippidest, sotsiaalmeediast ja uudisteportaalidest (Ibid., 98). Populaarseimad infoallikad vanusegruppide üleselt on Facebook, Delfi uudisteportaal ja ajaleht Postimees (Ibid., 100). Sarnaselt teistele Euroopa Liidu riikide elanikele usuvad Eesti asukad, et kliimamuutusi saavad mõjutada kõige enam riikide

valitsused, ning ärid ja tööstused (Special Eurobarometer 2019, 2). Samuti peetakse oluliseks Euroopa Liidu, indiviidi, kohalike otsustajate ja keskkonnaorganisatsioonide rolle (Ibid.).

2.3. Noorte kliimastreigid

Noorte kliimastreike võib pidada võrdlemisi haruldaseks poliitiliseks nähtuseks, kuna see on mobiliseerinud tuhandeid noori üle 200 riigis iganädalaselt kliima nimel streikima (FFF 2020). Liikumine sai alguse Rootsi koolitüdrukust Greta Thunbergist, kes 2018. aasta augustis kolm nädalat järjest koolipäevadel Rootsi parlamendi ees streikimas käis, protestides valitsuse tegevusetuse vastu kliimakriisi lahendamisel (Eesti FFF 2020). Pärast kolme nädalat otsustas Thunberg protestimist jätkata igal reedel ning jagas oma tegevust sotsiaalmeedias, mis inspireeris noori üle maailma tema teguviisi järgima (Ibid.). Peamiselt nime „Fridays For Future“ (FFF) all tuntuks saanud liikumine kaasas noori, eelkõige kooliõpilasi, reedeti koolimineku asemel streikima, et survestada valitsusi ja otsustajaid kliimaprobleemidega tegelema (Wahlström et al. 2019, 5, 8). 2020. aasta maikuu seisuga on korraldatud ligi 126 000 noorte kliimastreiki üle kogu maailma ja neil on osalenud kokku ca 13 miljonit inimest (FFF 2020). FFF-liikumisel ei ole keskset organisatsiooni, globaalseid streike on korraldanud aktiivseimad streikijad ja erinevad valitsusvälised organisatsioonid (Eesti FFF 2020).

13 Euroopa linna kliimaprotestijate profiili ja motiive käsitletud uuringust selgus, et enamik FFF-kliimastreikidel osalejaid olid vanuses 14-19 aastat, huvitusid poliitikast, ent ei olnud poliitiliselt organiseerunud ning FFF-streigid olid nende esimeseks protestimiskogemuseks (Wahlström et al. 2019, 4, 10). Nii on kliimastreigid paljude noorte jaoks esimeseks kokkupuuteks poliitilise osalusega ja laiemalt kodanikuühiskonna osaks olemisega. Noorte kliimastreikijate peamiseks motiiviks on oma huvide kaitsmine, kuna tuntakse, et kliimamuutuste negatiivsed mõjud avalduvad tõenäoliselt just nende eluajal (Ibid., 14-15). Niisamuti loodetakse oma tegevusega survestada otsustajaid ja tõsta avalikkuse teadlikkust keskkonnaprobleemidest (Ibid.).

2.3.1. Kliimastreigid Eestis ja Venemaal

Eestis on noorte kliimastreike korraldatud alates 8. märtsist 2019, kui Tallinnas kogunes kolm protestijat (Siil 2020). 15. märtsil toimusid protestid juba kolmes Eesti linnas: Tallinnas, Tartus ja Paines, see on seni olnud ka kõige suurema osalejate arvuga üritus – kokku streikisid ligi 1330 inimest (Ibid.). 2019. aasta märtsist alates on Eestis korraldatud üle 100 kliimastreigi seitsmes linnas ja neist on osa võtnud üle 2500 inimese. (Ibid.)

Kuna noorte kliimastreigid on võrdlemisi uus nähtus, ei ole lähemalt uuritud meedias levinud käsitlusi kliimastreikidest. Põgusalt on aga uuritud avalikkuse suhtumist noorte streikimisse kliima nimel. Ühiskonnauuringute instituudi tellitud kliimatemaatika küsitluse (2019) järgi ei suutu laiem avalikkus noorte streikidesse kuigi positiivselt – üle poolte vastajatest pigem ei toeta või ei toeta üldse Greta Thunbergi algatatud koolinoorte kliimastreike ning kolmandik küsitletutest suhtuvad streikidesse toetavalt. Seevastu on noored kliimaaktivistid saanud toetust Eesti presidendilt ja peaministrilt, näiteks on kliimastreikijad käinud kohtumisel peaminister Jüri Rattaga ning osalenud koos president Kersti Kaljulaidiga 2019. aasta Arvamusfestivali arutelul (Valitsuse Kommunikatsioonibüroo 2019; ERR 2019).

Kliimastreigid Venemaal said alguse 2019. aastal 15. märtsi globaalse kliimastreigiga (Fomin 2019a). Kuigi puudub täpne statistika, kui palju proteste Venemaal aset leidnud on, jääb Vene Greenpeace'i andmetel streikide arv alla saja (Greenpeace 2019). Arvestades Venemaa rahvaarvu suurust on protestijate arv võrdlemisi tagasihoidlik. Selle põhjuseks võib pidada tõsiasi, et avalike koosolekute pidamine on Venemaal rangelt reguleeritud ning Vene kliimaaktivistidel olnud sageli keeruline korraldada kliimastreike soovitud kujul või kohas. Kuna kohalikud omavalitsused lükkavad kliimastreikide taotlusi tihtipeale tagasi, korraldatakse Venemaal massprotestide asemel sageli üksikproteste või postitatakse streikimise asemel vastavateemalisi postitusi sotsiaalmeediasse (Fomin 2019b).

Paraku puuduvad uuringud Vene meedia käsitlustest kliimastreikidest, kuid on uuritud avalikkuse arvamust antud temast. Ülevenemaalise Avaliku Arvamuse Uuringukeskuse küsitluse (VCIOM 2019) andmetel on 25% venelastest Greta Thunbergist ja tema tegevusest kuulnud ning 63% pole kliimaaktivistist kunagi kuulnud. Küsitletud suhtuvad Thunbergi pigem positiivselt kui negatiivselt ning kiidavad tema keskkonnaaktivismi. Samas ei arva 73% vastanutest, et aktivistide tegevus suudaks kuidagi kliima- ja keskkondlikke probleeme muuta (Ibid.). Riiklike otsustajate tasemel on suhtumine Greta Thunbergi ja tema algatatud streikidesse sarnane avalikkuse arvamusega – Venemaa president Vladimir Putin on tunnustanud, et „noored inimesed pööravad tähelepanu tõsistele probleemidele tänapäeva maailmas“ ning öelnud, et noori peab selles toetama (ERR 2019). Samas väljendab Putin oma skepsist Thunbergi sõltumatuse kohta ja tüdruku ideede realistlikkuse suhtes (Ibid.). Vene kliimaaktivistid osalesid ÜRO kliimakonverentsil ja kohtusid selle raames Vene delegatsiooniga, kuhu kuulus ka Putini kliimanõunik (Kosnikovskaya 2019). Vene meedias ei saanud kohtumised mingit kajastust. (Ibid.)

3. Metoodika

Käesolevas peatükis annab autor ülevaate andmete kogumise meetodist, valimi moodustamise alustest ja andmete analüüsimise viisist. Bakalaureusetöö uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutas autor kvalitatiivset uurimismeetodit, viies läbi poolstruktureeritud individuaalintervjuusid. See meetod võimaldab paremini mõista vastajate hoiakuid ja nende kujunemist.

3.1. Valimi koostamine

Autor intervjueris 12 gümnasisti Tallinnast ja Tartust, küsitledes võrdselt õpilasi nii vene kui eesti õppekeelega koolidest. Autor lähtus eeldusest, et keskkooliõpilastel on suurema tõenäosusega välja kujunenud poliitilised hoiakud ja on poliitiliselt informeeritumad, kuna gümnasistid on nooremate õpilastega võrreldes läbinud suuremal määral keskkonna- ja kliimaprobleeme käsitlevaid kursuseid ja ka ühiskonnaõpetuse kursuseid. Samas kuuluvad gümnaasiumiõpilased veel koolinoorte sekka, olles seega klimastreikide peamine sihtgrupp. Intervjuusid viidi läbi noortega Tallinnast ja Tartust. Mõlemas linnas on aset leidnud klimastreigid (Siil 2020), samas on linnadel erinev demograafiline jaotus (Tiit & Servinski 2015, 13), mis tagab, et intervjueeritavad on pärit erisugustest keskkondadest ja tulemused peaksid olema fookusgruppi laiemalt kirjeldavad. Intervjueeritavad valiti eesti- ja venekeelsetest koolidest, et joonistuksid välja paremini rahvusgruppide erisused ja kogukondade mõjud noortele.

Kuna Tallinnas on tunduvalt rohkem koole kui Tartus, kasutas autor valimi koostamisel erinevaid strateegiaid. Tallinna eestikeelsete koolide puhul valiti juhuvalimiga Tallinna Haridusameti koolide nimistust viis kooli, millega ühendust võeti. Tallinna venekeelsete koolidega kontakteerumisel lähtuti peamiselt mugavusvalimi põhimõtetest ja kirjutati kõikidele koolidele, mille kodulehel olid leitavad klassijuhatajate kontaktid. Tartu puhul kirjutas autor kõikidele eestikeelsetele gümnaasiumitele ning linna ainsale vene keskkoolile. Mõlema linna puhul kontakteeruti gümnaasiumiklasside klassijuhatajatega ja paluti neil edastada oma õpilastele kutse osaleda intervjuus. Huvitunud võtsid autoriga ise ühendust või jätsid oma kontaktid autorile läbi Google ankeedi. Tartu venekeelse gümnaasiumi puhul oli huvitunute arv madalam, mistõttu rakendas autor ka lumepallivalimi meetodit ja küsis ühelt vene emakeelega Tartu intervjueeritavalt abi ühe venekeelse intervjueeritava leidmiseks. Tartu kooliõpilastest sai autor kontakti täpselt kuue inimesega ehk valimi piirarvu mahus. Tallinna õpilased tundsid intervjuus osalemise vastu rohkem huvi, nii koostas autor valimi esimestest

kontakteerujatest, jälgides ka seda, et Tallinna ja Tartu valimites oleks enam-vähem võrdselt õpilasi kõikidest gümnaasiumiklassidest. Autor proovis valida õpilasi eri koolidest, kuna koolide suhtumine või reeglid võivad mõjutada noorte osalust kliimastreikidel. Kuna valim on võrdlemisi väike, ei lähtunud autor valimi koostamisel õpilaste soost ning ei võta seda arvesse ka tulemuste analüüsimisel.

Kokku intervjueriti 12 õpilast – nii Tallinnast kui Tartust kuut inimest, kellest kolm olid eesti emakeelega ja kolm vene emakeelega. Intervjueritavate konfidentsiaalsuse säilitamiseks andis autor igale õpilasele koodi lähtuvalt nende elukohast, emakeelest ja klassist. Kuna Tallinna venekeelsete ja Tartu eestikeelsete gümnaasistide seast õppisid kaks kolmest intervjueritavatest samas koolis, tähistas autor nende puhul ka koolid. Intervjueritavate elukoht tähistati koodidega TLN (Tallinn) ja TRT (Tartu), vene emakeelega õpilased tähega V ja eestikeelsete puhul tähega E, lisati järjekorranumber ühest kolmeni ning märgiti klass vastava numbriga. Kui sama elukoha ja emakeelega noored õppisid samas koolis, lisati klassi taha sümbol „+“. Intervjueritute koodid on esitatud Tabelis 1.

Tabel 1 Intervjueritavate koodid

TLN-E1-12	TRT-E1-12+	TLN-V1-11+	TRT-V1-12+
TLN-E2-11	TRT-E2-11	TLN-V2-11+	TRT-V2-12+
TLN-E3-10	TRT-E3-10+	TLN-V3-10	TRT-V3-11+

3.2. Andmete kogumine ja analüüsimine

Kõik intervjuud viidi läbi virtuaalselt kas Messengeri, Zoomi või Skype'i platvorme kasutades. Intervjuud kestsid keskmiselt 20-30 minutit ning toimusid eesti keeles. Sellest tulenevalt mõistab autor ohtu, et valim võib olla kallutatud – vene emakeelega intervjueritavad võisid olla keskmisest parema eesti keele oskusega ja seeläbi Eesti ühiskonda paremini integreerunud. Küll aga ei pea autor ohtu väga suureks, sest venekeelsed intervjueritavad olid autori hinnangul üpris erinevate eesti keele tasemetega, sõltumata koolist või linnast. See-eest mõistab autor, et intervjuude läbiviimist ja tõlgendamist võis mõjutada keelebarjäär.

Intervjuude küsimused koostas autor vastavalt töö uurimisküsimustele ja teooriaosas esitatule. Selleks, et teada saada, millised tegurid mõjutavad noorte seisukohtade kujunemist, koostati intervjuu küsimused lähtuvalt teoreetilisest raamistikust ilmnenu kolme peamise mõjuteguri keskselt: pere ja sõprade, meedia ning kogukonna. Seega proovis autor koostada küsimused

nii, et ilmneks nende kujundajate mõju noore arvamusele. Samuti uuris autor õpilaste hoiakuid kliimaprobleemide ja -streikide suhtes, et saada teada, millised on noorte käsitlused kliimastreikidest, kas need on seotud üldise keskkonnateadlikkuse ja murega keskkonna pärast. Autor uuris ka noorte poliitilist ja ühiskondlikku osalust ning huvi poliitika vastu, et mõista, kas ja kuidas need tegurid noorte seisukohti mõjutavad. Kuna teoreetiliste tekstide järgi avaldab noore hoiakutele ja aktiivsusele mõju ka perekonna sotsiaalmajanduslik taust, uuris autor ka vastaja vanemate haridustaset. Siinkohal jäeti kõrvale teised sotsiaalmajanduslikud näitajad, näiteks vanemate sissetulek, sest seda ei pruugi noored teada; samuti ei pea autor seda kohaseks. Eelnimetatud alustel jagati intervjuu viide plokki:

1. Üldised hoiakud – uuriti noorte seisukohti kliimaprobleemidest;
2. Infotarbimine – uuriti, kust saavad noored infot maailmas toimuva ja keskkonna kohta;
3. Kliimastreigid – uuriti, mida noored teavad kliimastreikidest ning nende enda suhtumise ja osaluse kohta;
4. Pere, sõbrad ja kogukond – uuriti, millised on perekonnas, sõprade seas ja koolis levinud hoiakud kliimaprobleemide ja -streikide suhtes;
5. Sina ise – uuriti noore enda poliitilist-ühiskondlikku osalust, väärtusi ja poliitilist huvi.

Peamiselt järgis autor intervjuuerides ülaltoodud struktuuri, ent proovis intervjuudes ka plokkide järjekorra muutmist. Siiski näitasid intervjuud, et selline järjestus tagas vestluse kõige loomulikuma kulu. Autor oli intervjuerimisel paindlik, muutis vastavalt vestluse käigule küsimuste järjekorda ning küsis täpsustavaid küsimusi. Intervjuu struktuur koos küsimustega on esitatud töö lõpus (Lisa 1). Intervjuude läbiviimisel salvestas autor vestlust ja seejärel transkribeeris intervjuud eraldi failidesse. Transkribeerimisel kasutati TTÜ Küberneetika Instituudi kõnetuvastuse loodud faile, mida autor käsitsi parandas ja täpsustas. Selleks, et vastuseid paremini analüüsida ja organiseerida, jaotati need programmis MAXQDA erinevatesse kategooriatesse. Kategooriate koodide koostamisel lähtuti töö teoreetilisest raamistikust, varasematest uuringutest, intervjuu küsimustest kui ka kogutud vastustest. Intervjuude analüüsimisel rakendati juhtumiülese analüüsi põhimõtteid ehk võrreldi intervjueritavate vastuseid ning otsiti nende vahel seoseid. Võrdluse lähtekohtadeks oli vastajate emakeel – omavahel võrreldi vene ja eesti emakeelega õpilasi. Samuti otsiti vastuste sarnasusi ja erisusi vastajate elukohast lähtuvalt.

4. Tulemused

4.1. Noorte keskkonnanahoiakud

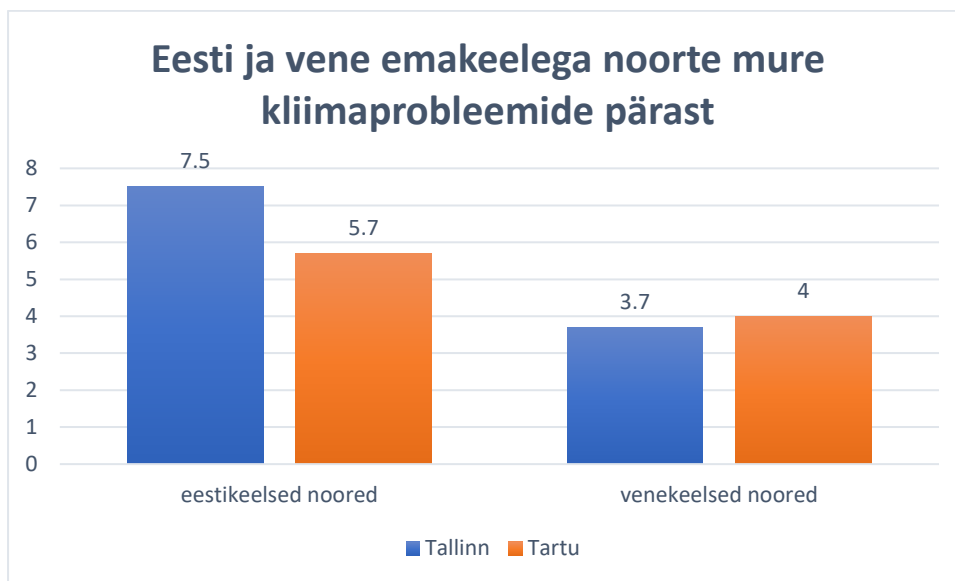
Kuna kliimastreikide liikumine sai alguse õpilaste murest kliimamuutuste ja keskkonna pärast, peab autor kliimastreike puudutavaid arvamusi tugevalt seotuks üldiste keskkonnanahoiakutega; selleks, et mõista noorte arvamust kliimastreikidest, tuleks uurida ka n-ö tausta, keskkondlikke hoiakuid. Sellest lähtuvalt annab autor esmalt ülevaate uurimuses osalenud eesti- ja venekeelsete noorte üldistest keskkonnanahoiakutest ning neid mõjutavatest teguritest. Seejärel analüüsitakse kitsamalt vaid kliimastreikidega seotud arvamusi ja teadmisi. Autor proovib välja selgitada ka teoreetilises raamistikus esitatud kolme peamise teguri – pere ja sõprade, kogukonna ning meedia – mõju noorte hoiakutele. Noorte arvamuse paremaks kirjeldamiseks on teksti sekka lisatud ka intervjueeritavate tsitaate. Analüüsis esitatud tsitaatide sõnakasutus ja grammatika on esitatud originaalkujul, autori täiendused on lisatud nurksulgudesse. Siinkohal on oluline rõhutada, et tulemused on esitatud antud töö valimist lähtuvalt ning ei laiene kogu elanikkonnale.

4.1.1. Kliimaprobleemide olulisus

Üldiselt teadvustavad enamik noori kliimaprobleemide olemasolu ja peavad neid olulisteks. Siiski on vene- ja eestikeelsete noorte hoiakute vahel ka palju erinevusi. Võrreldes eestikeelsete noortega peavad venekeelsed noored kliimaprobleeme pisut vähem oluliseks. Nii vene- kui eestikeelsed noored, kes probleeme tähtsaks peavad, käsitlevad kliimamuutusi laiaulatusliku probleemina, mis mõjutab kogu maailma, seehulgas ka Eestit. Peamiste muutustena nimetavad kõik õpilased õhutemperatuuri muutumise, eriti talve soojenemise ja lume vähesuse. Ka probleemide mõju enda elule nähakse keelegruppide üleselt just sooja talve kujul. Ehkki valdav osa noortest peavad kliimaprobleeme oluliseks, ei arva ükski õpilane, et need oleksid kõige olulisemad probleemid maailmas või Eestis. Küll aga usuvad kõik uuringus osalenud eestikeelsed noored, et Eesti peaks probleemidele senisest enam tähelepanu pöörama ja nende lahendamise nimel töötama. Enamik venekeelsetest noortest arvavad seevastu, et riik tegeleb kliima- ja keskkonnaprobleemidega juba piisavalt ning rohkem tähelepanu peaks pöörama alles siis, kui probleemid süvenevad.

TLN-V1-11+: „[---] ma ei mõtle nii palju sellest ja ei näe, et midagi muutub väga palju ja see on juba probleem. Aga noh, ma ei ole inimene, kes teab rohkem sellest. Kui need professionaalid näevad, et midagi käib halvasti ja see ei pea niimoodi olema, siis me peame kõik, riigid peavad rohkem mõelda, et kuidas on võimalik aidata.“

Autor palus noortel hinnata ka seda, kui palju nad kliimaprobleemide pärast muret tunnevad. Hinnang anti kümnepallisüsteemis, kus kümme tähistas väga suurt muret ja üks üldse mitte muretsemist. Erinevused noorte murelikkuse tasemes on sarnased sellega, kui oluliseks hinnati kliimaprobleeme – venekeelsed noored peavad kliimaprobleeme eestikeelsetest eakaaslastest vähem oluliseks ning tunnevad probleemide pärast ka vähem muret. Leides sama emakeele ja elukohaga noorte hinnangute keskmised (Joonis 1), ilmneb, et eesti emakeelega noored muretsevad kliimaprobleemide pärast märksa rohkem, samuti on Tallinna eestikeelsed noored Tartu eesti noortest murelikumad. Venekeelsete noorte puhul elukoht suurt rolli ei mängi.

Joonis 1 Eesti ja vene emakeelega noorte mure kliimaprobleemide pärast (keskmine hinnang kümnepalliskaalal)

Oma hinnanguid põhjendavad noored valdavalt sarnastelt lähtekohtadelt, tuues välja kliimaprobleemide mõju nende elule, ent suhtuvad sellesse erinevalt. Enamike eestikeelsete noorte hinnangut mõjutab just mure tuleviku pärast – tõdetakse, et hetkel ja võib-olla ka nende eluea jooksul nad kliimaprobleemide mõju ei näe, ent neile valmistab muret tulevik, oma vanaduspõlv ja järgmiste põlvkondade elu.

TLN-E1-12: „Ma ise heal juhul saan – heal juhul jällegi, asjad võivad väga muutuda – suurema osa oma elust ära elatud ilma probleemideta. Aga kui vaadata edasi, siis järgnevate põlvkondade või siis juba oma... kui mitte varem, siis 50ndate või 60ndate aastate [pärast] (vanuse poolest) tunnen üpris muret. Nii et kümnepalliskaalal kaheksa.“

Venekeelsed noored hindavad oma murelikkust pigem keskmiseks või madalaks, kuna ei taju hetkel kliima soojenemise mõjusid, ent ei maini ka oma mõtteid tuleviku osas. Kõik eesti noored märgivad, et kliimaprobleemid järjest süvenevad, ning arvavad, et tõsisemad mõjud ilmnevad kas juba nende eluajal või järgnevate põlvkondade eluajal. Venekeelsete noorte seast

mainisid probleemi süvenemist pooled, neist kaks ei täpsustanud ajalist raami ning üks arvas, et reaalseid mõjusid võib näha alles 100-200 aasta pärast. Siit võib järeldada, et vene noored muretsevad kliimaprobleemide pärast vähem, kuna nad ei taju nii suurel määral kliimaprobleemide süvenemist ega mõtle, kuidas need probleemid võivad maailma muuta järgnevate aastate jooksul.

4.1.2. Kliimaprobleemide mõjutamine

Kõik noored peavad kliimaprobleemide mõjutamist ja olukorra parandamist võimalikuks, kuid sugugi mitte kõik ei usu, et probleeme saaks lahendada. Näiteks ei peeta probleemide lahendamist realistlikuks, kuna see nõuaks liiga paljude inimeste harjumuste muutmist. Kaks venekeelset tallinlast leiavad, et probleemi saab lahendada ja mõjutada vaid osaliselt, kuna kliimamuutuste taga on lisaks inimesele ka suurel määral looduslikud protsessid, mida inimene oma käitumisega mõjutada kuidagi ei saa:

TLN-V3-10: *„Minu arvates mina isiklikult mitte midagi ei saa mõjutada, aga kui kogu maailm tegeleb kliimaprobleemidega... võib-olla natukene saame seda mõjutada. Aga ikka, see on ilm ja me ei saa seda kontrollida.“*

Vene ja eesti emakeelega noortel on üpriski sarnane arusaam, millised toimijad ühiskonnas kliimamuutuseid kõige rohkem mõjutada saavad. Kõik intervjueeritavad nimetavad peamiste mõjutajatena riigi ja valitsuse ning indiviidi. Peamiselt nähakse riigi mõju seadusandluse kaudu, tehes ettekirjutisi nii tarbijatele kui firmadele ja tööstustele, aga ka näiteks otsustades keskkonnasõbralikuma riikliku energiapoliitika kasuks. Riigi rolli tähtsustatakse ka erinevate ametite ja ministriumite töö kaudu.

Indiviidi rolli kirjeldatakse eelkõige tarbimisharjumuste ja keskkonnasõbraliku käitumise kaudu. Näideteks tuuakse siinkohal vähemat ostlemist, prügi sorteerimist ning ühekordsete pakendite asemel korduvkasutatavate kasutamist. Kaks Tallinna eesti noort näevad indiviidi mõju eelkõige positiivse ahelreaktsiooni vallandajana – inimesed suudavad enda käitumisega enda ümbritsevaid inimesi mõjutada, pannes neid sarnaselt käituma. Nii võivad inimesed kas mingi väiksema grupi siseselt või suurema jälgijaskonnaga inimesed laiemat avalikkust mõjutada ja uusi trende luua.

TLN-E3-10: *„Ma arvan küll [et saan mõjutada kliimaprobleeme] ja no kui ma kunagi kuulsaks saan, siis kindlasti. Aga no praegu jah, põhimõtteliselt koolis ka inimesed ahvivad üksteist. Nii et kui mina võtaksin oma tassi kaasa, siis eks teised võtaksid ka, ma arvan. Sest*

et ma arvan, et see läheks nagu küll edasi. Kui inimesed teaksid, kui palju parem on see, kui sa kannad iseenda termost kaasas, kui see, et võtad koolis plastiktopsi.“

Ehkki kõik vastajad näevad indiviidi kui ühte peamist kliimaprobleemide mõjutajat, erineb eesti- ja venekeelsete nägemus iseenda rollist. Venekeelsed noored kahtlevad eesti noortest suuremal määral, kas nende tegevusel on erilist mõju. Seejuures Tartu vene noored hindavad enda rolli kliimaprobleemide mõjutamisel olulisemaks kui Tallinna vene noored. Enda rolli kujutamine on tugevalt seotud ka sellega, kui palju tajuti vastutust kliimaprobleemide lahendamise eest – Tallinna noored arvavad, et nad vastutavad probleemide lahendamise eest pigem vähe, aga Tartu noored usuvad, et nad kannavad vastutust. Eestikeelsed õpilased uskusid elukohast olenemata, et nende tegevusel on mõju ning nad kannavad vastutust kliimaprobleemide lahendamise eest. Vaid üks noortest hindas oma tegevuse mõju pigem väikseks ning arvas ka, et vastutab kliimamuutuse eest väga vähesel määral.

Vähemal määral tõid nii eesti kui vene emakeelega noored välja teadlaste-spetsialistide ja firmade või tööstuste tähtsuse. Teadlasi käsitleti eelkõige kui lahenduste ja alternatiivsete võimaluste loojaid, samuti peeti neid toetavaks osaks seadusandluse loomisel. Tööstuseid ja firmasid vaadeldi kui peamisi reostajaid, kes peaksid loodussõbralikemaid alternatiive kasutama ja kelle tegevust tuleks seadustega piirata.

4.2. Noorte hoiakud kliimastreikide suhtes

Uurides eesti ja vene emakeelega noorte teadmisi kliimastreikide kohta, joonistuvad välja väga selged erisused – uurimuses osalenud eestikeelsed gümnasistid on vene eakaaslastega võrreldes tunduvalt informeeritumad. Võrreldes vene- ja eestikeelsete noorte vastuste sõnapilvi (joonis 2), on näha, et eestikeelsed noored on nimetanud tunduvalt rohkem teemaga seotud märksõnu. Ehkki mõlemad sõnapilved peegeldavad teatud määral ebakindlust oma teadmiste suhtes, – pilvedesse on jõudnud sõnad „ei tea“, „vist“ ja „äkki“ –, domineerib venekeelsete noorte sõnapilves selgelt sõnapaar „ei tea“. Võrreldes vastuseid üksikult, saab erinevus kinnitust. Kui eestikeelsetel noortel paluti rääkida, mida nad on kuulnud kliimastreikidest, mainisid kõik, kuidas need alguse said ning et tegu on noorte streigiga kooli ajast. Samuti teadsid kõik, et streikide algataja oli Greta Thunberg ning need on levinud mitmetes riikides, seehulgas ka Eestis. Ehkki kõik teadsid ka, miks kliimastreike korraldatakse ja mis nende eesmärk on, kaheldi pisut oma teadmistes. Kõige vähem teati kliimastreikide kohta Eestis – kõik noored olid kuulnud, et nende kodulinnas on protestid toimunud, kuid enamik ei teadnud, mitu korda ja millistes teistes linnades veel. Elukoha ja noorte informeerituse vahel seost ei olnud.

Vene emakeelega noored

Eesti emakeelega noored

Joonis 2 Sõnapilved vene ja eesti emakeelega noorte teadmistest kliimastreikide kohta

Venekeelsetest noortest oskasid pooled ise streikide kohta jutustada, kaks vastanut jäid streikidest rääkimisega hätta ja üks noortest ei teadnud, millest juttu on. Kui autor küsis abistavaid küsimusi ja mainis Greta Thunbergi nime, teadsid enamik, et ta oli korraldanud proteste keskkonna- või kliimateemadel. Selgelt tuli välja see, et Tartu venekeelsed noored teadsid temast tunduvalt rohkem kui Tallinna noored. Kõik tartlased teadsid, et streigid algatas Greta Thunberg, need on levinud üle maailma ja jõudnud ka Eestisse. Samuti teati, et protestidel osalesid kooliõpilased, kuid keegi ei maininud, et streigid oleksid toimunud korduvalt, reedeti. Tallinna noortest kaks intervjuueritavat seostasid Greta Thunbergi rohkem tema peetud kõnedega kui streikidega; neist üks ei olnud koolistreikidest midagi kuulnud, teine oli kuulnud Thunbergi seosest ka protestidega, kuid ei midagi rohkemat. Kolmas vene emakeelega tallinlane oli enam-vähem sama informeeritud kui tartlased ega maininud samuti streikide kordumist. Venemaa kliimastreike ei maininud ükski vene noor.

4.2.1. Hinnang kliimastreikide mõjule

Eesti ja vene emakeelega noored tajuvad erinevalt ka kliimastreikide mõju, kuid siin on erinevused väiksemad kui informeerituse puhul. Venekeelsed noored peavad eestikeelsete eakaaslastega võrreldes kliimastreike pisut vähem mõjusaks, kuid ükski noor ei arva, et streikidel poleks mingit mõju. Mõlema keelegrupi üleselt joonistub välja, et tallinlased on kliimastreikide mõjus natuke veendunudamad. Kõik Tallinna noored toovad streigi peamise mõjuna välja tähelepanu juhtimise probleemile, Tartu noortest rõhutab seda üks eesti- ja üks venekeelne õpilane. Seejuures käsitlevad eesti noored tähelepanu juhtimist pigem avalikkuse

vaatenurgast ja näevad, et nii teavitatakse just laiemat üldsust probleemist; vene noored, kes tähelepanu juhtimise välja tõid, pidasid seda oluliseks just valitsuse mõjutamise seisukohalt.

Võrreldes erinevate emakeeltega noorte vastuseid, on näha, et arvamust kliimastreikide mõjust kujundavad ka noore teadmised kliimastreikidest – pea kõik eestikeelsed õpilased oskasid välja tuua ka kliimastreikide pahupoole, mis tugines nende teadmistele seni korraldatud streikidest. Näiteks usuti, et kliimastreikide mõju on end ammendanud ning tuleks leida teisi viise, kuidas olukorda muuta. Samuti arvati, et kliimastreikidel oleks rohkem mõju, kui need toimuksid harvemini, aga suuremahulisemalt. Leidus ka neid, kellele ei meeldinud, et streigid toimusid kooli ajast.

TRT-E1-12+: *„Ma väga imetlen muidu neid inimesi, kes on korraldanud need kliimastreigid, olgugi et ma kõigega päris nii sada protsenti ei nõustu. Siiski, kui need kliimastreigid toimuvad iga reede, siis kuigi see on hea viis tekitada tähelepanu, siis nagu see muutub inimeste jaoks rutiiniks. [---] Et võib-olla, kui korraldada üks ja hästi suur üritus, siis võib-olla sellel oleks isegi rohkem mõju.“*

Ükski venekeelne noor seni toimunud proteste sel viisil ei analüüsinud, küll aga arvasid kaks tallinlast, et streikidel oleks suurem mõju, kui need tihemini toimiks. See näitab, et noorte informeeritus mõjutab nende arvamust kliimastreikide mõjust – venekeelsed noored ei tea, et kliimastreigid on korduvad ning laialt levinud, mistõttu on mainitud hea lahendusena rohkemate streikide korraldamist; eestikeelsed noored on rohkem kursis, et streigid toimuvad tihti, ning arvavad, et need on end ammendanud või et streike peaks senisest harvemini korraldama.

TLN-V3-10: *„No ma arvan, et nagu nende protestide järgi see küll ei mõju mitte kuidagi kliimale, et räägib sellest ja kõik. Aga ikka, kui neid proteste tuleb palju, siis võib-olla riigi valitsus juba märkab seda ja hakkab midagi tegema ja selle probleemidega.“*

Vene ja eesti noorte vaated kliimastreikide mõjust võivad võrdlemisi sarnased olla just seetõttu, et ühtemoodi tajutakse indiviidi rolli kliimaprobleemide mõjutamisel. Streigid on oma olemuselt indiviidide kollektiivne tegutsemine; kuna kõik noored pidasid indiviidi üheks peamiseks probleemide mõjutajaks, võib see olla põhjus, miks streike mõjusateks peetakse. Seega mõjutab hinnangut kliimastreikide mõjule nii indiviidi rolli tajumine kliimaprobleemide mõjutamisel kui ka teadmised kliimastreikidest.

4.2.2. Kliimastreikidel osalemine

Kokku 12 intervjueeritavast olid vaid kaks noort osalenud kliimastreikidel. Seejuures on tähelepanuväärne, et mõlemad noored osalesid streikidel välismaal vahetusõpilasena. Osalejateks olid Tartu ja Tallinna eesti emakeelega noored, kes osalesid mõlemad streigil ühe korra. Mõlema jaoks oli see esimene kord streikida ning streigile mindigi eelkõige uue kogemuse pärast. Mõlemad õpilased tõid välja kooli soosiva rolli nende osalemises – koolist saadi olulist infot streigi toimimise kohta ning koolid andsid selge loa streigil osalemiseks. Ühel õpilasel jäi kool streigi päeval ära ning streigil osaleti kogu klassiga, teine teadis, et kohaliku omavalitsuse otsusel ei tohtinud õpilastele põhjuseta puudumisi streigil osalemise eest panna. Küll aga arvavad mõlemad õpilased, et nende osalemine oli peamiselt põhjustatud välismaal viibimisest ning vahetusõpilase staatusest. Kui autor uuris, kas nad oleksid kliimastreigil osalenud ka siis, kui nad oleksid samal ajal Eestis olnud, vastas üks noortest eitavalt ja teine polnud kindel. Põhjusteks toodi Eestis levinud negatiivset suhtumist kliimastreikidesse ja ka soovi streigi asemel „pikast ja tähtsast“ koolipäevast osa võtta.

TLN-E2-11: „[---]Eestis oli nii negatiivne kõik selle ümber, et mu host-pere ka oli nagu mingi aa, see on nii tore, et mine ja et hea, et lapsed saavad midagi teha ja nagu kasulikud olla. Ja siis Eestis loed neid kommentaare, oled mingi okei... ma ei taha.“

Soov koolist mitte puududa oli ka põhjuseks, miks samal ajal Eestis õppinud eestikeelsed noored streikidel ei osalenud – õpilastele ei olnud meeltemööda, et streigid kooli või muude tegevuste (töö, huviringid) ajal toimusid. Venekeelsed noored koolist puudumist ei maininud, nende puhul mängis pigem rolli info vähene kättesaadavus ja huvipuudus. Kaks Tallinna noort ei olnud teadlikud, et kliimastreigid Eestis ja mujal maailmas on toimunud. Kaks õpilast, üks tallinlane ja ühe tartlane, kuulsid streikide toimumise kohta alles pärast seda, kui need juba aset olid leidnud. Küsimusele, kas noored oleksid streikidel osalenud, kui nad oleksid nende kohta varem kuulnud, vastas Tallinna noor eitavalt, aga tartlane oleks soovinud streikidest osa võtta. Kaks Tartu noort teadsid, et streigid toimuvad, aga ei osalenud huvipuuduse tõttu.

TLN-V2-11+: „Arvan, et ei oleks [osalenud, kui oleks infot varem saanud], sest minu jaoks kõik need kliimaprobleemid ei ole nii olulised ja mina ei usu, et üks streik võib midagi muuta.“

Põhjustest, miks noored streikidel ei osalenud, ilmneb selgelt, et vene ja eesti noored on erinevates inforuumides. Kui kõikide eesti noorte puhul oli otsus streikidele minemata jätta teadlik ja seda põhjendati peamiselt kooli ja streikide kattuvusega, siis venekeelsetel noortel

oli see otsus tingitud pigem sellest, et streikide kohta ei saadud õigel hetkel vastavat infot. Siiski on alust arvata, et ka juhul, kui noored oleksid streikide toimumisest varakult kuulnud, poleks nad meelt avaldama läinud – need noored, kes olid protestide toimumisest teadlikud, ei olnud piisavalt huvitatud ega pidanud streike niivõrd oluliseks, et neil osaleda.

4.3. Infovälja mõju noorte hoiakutele

Üldiselt peavad noored end keskkonnaalasel teadlikuks ja informeerituks. Oma eakaaslastega võrreldes arvasid peaaegu kõik venekeelsetest intervjueritustest, et nad teavad umbes sama palju kui teised; eestikeelsed noored hindasid enda teadlikkust keskmiselt pisut kõrgemaks. Siinkohal on oluline rõhutada, et intervjuud ei anna täpset ülevaadet noorte tegelikust infotarbimisest ja -väljast, vaid peegeldavad noore enda nägemust ja arvamust.

Kõige rohkem saavad noored infot internetist – nimetati erinevaid uudisteportale ja sotsiaalmeediaplatforme. Nii eesti kui venekeelsed noored loevad kõige rohkem Postimeest, Delfit ja ERRi; seejuures eelistavad ka venekeelsed noored just eestikeelseid variante. Venekeelsed õpilased mainisid erinevaid sotsiaalmeedia kanaleid vähem, välja toodi Facebook, Youtube ja ühe õpilase puhul ka VKontakte (VK). Tartu noortega võrreldes mainisid Tallinna noored pisut enam venekeelseid allikaid. Üldiselt ei erine noorte nimetatud mediakanalid oluliselt, aga eesti noored nimetasid keskmiselt rohkem infokanaleid. Kuna noorte nimetatud infokanalid on keelegruppide lõikes väga sarnased, võib teadmiste erinevuse põhjuseks pidada just infokanalite arvukust.

Autor uuris ka lähemalt, kust on õpilased kõige rohkem keskkonna- ja kliimaalast infot saanud. Põhiliselt jäid noorte vastused samaks ehk keskkonnainfot saadi samadest allikatest, kui üldist teavet maailmas toimuva kohta. Tallinna vene noored tõid pisut enam välja kooli osatähtsuse, Tartu vene noorte vastused jäid samaks. Eestikeelsed noored nimetasid siinkohal pisut tihemini sõprade ja kooli tähtsust, samas ei maininud keegi vanemaid kui infokanalit. Ükski intervjueritav eraldi keskkonna- ja kliimaprobleeme käsitlevat infot ei otsi või vastavateemalisi infokanaleid ei jälgi.

Kuna poliitilise sotsialiseerumise teooriate järgi mõjutavad noore arvamust kõige rohkem tema vanemad ja sõbrad, kogukond ja meedia, uuris autor lähemalt nende infokanalite kohta. Siinkohal lähtus autor suuresti teooriaosas esitatud seostest, uurides täpsemalt noorte infovälja mõju nende hoiakutele. Selleks vaadeldi, kuidas mõjutavad vanemate ja sõprade ning kogukonna, seehulgas kooli ja huviringide, seas levinud hoiakud õpilaste arvamust keskkonnaprobleemide olulisusest ning muret kliimaprobleemide pärast. Autor ei analüüsi

meedia tarbimise harjumusi kui hoiakute mõjutajat kolmel põhjusel. Esiteks nimetasid eesti ja vene noored oma peamiste infoallikatena suhteliselt sarnased meediakanalid, mistõttu ei joonistu välja keelegruppide vahelised erinevused. Teiseks puuduvad varasemad uurimused erinevate Eesti ja Vene meediakanalite keskkonnakäsitlustest ja seega puudub täpne ülevaade meedias levivatest raamidest. Kolmandaks on üheks peamiseks infoallikaks sotsiaalmeedia, mille sisu ja raame on inforohkuse tõttu väga keerukas analüüsida.

4.3.1. Perekond ja sõbrad

Ehkki noored ei pea perekonda ja sõpru väga oluliseks infoallikaks – vaid kahe vene ja kahe eesti noore jaoks on pere ja sõbrad olulised kanalid, kust nad saavad infot maailmas toimuva kohta – võib nende efekt olla kaudne, avaldades mõju noorte seisukohtadele perekondlike tõekspidamiste kaudu. Et mõista perekonna võimalikku kaudset mõju noorte hoiakutele, uuris autor noortelt, kui tihti nad arutavad keskkonnaprobleemide üle oma vanematega, kuidas suhtuvad nende vanemad kliimaprobleemidesse, kas peredes väärtustatakse loodust ning milline on vanemate haridustase.

Venekeelsetest noortest enamik on rääkinud oma vanematega kliimateemadel. Küll aga on see pigem harv nähtus ning teemasid pole kuigi süvitsi lahatud. Õpilaste sõnul suhtuvad nende vanemad keskkonnateemadesse pigem ükskõikselt ega ei muretse. Samuti ei räägi vene õpilased oma sõpradega eriti palju kliimast või keskkonnast, kuid võrreldes perega arutatakse sõpradega teemat tihemini. Kui Tallinna noorte hinnangul ei muretse ka nende sõbrad kliima pärast, siis Tartu noortest kaks arvavad, et vähemalt mõned nende sõbrad tunnevad kliima pärast muret. Enamik noortest usuvad, et nad muretsevad kliimaprobleemide üle umbes sama palju kui nende vanemad ja sõbrad. Suurem osa noortest nõustuvad seejuures pigem oma vanemate kui sõprade kliimaalaste vaadetega.

Kui kõrvutada noorte hoiakuid üks ühele nende vanemate arvamustega, võib näha kolme Tallinna õpilase seisukohtades selgeid sarnasusi nende vanemate hoiakutega. Näiteks toob üks õpilane välja oma vanemate seisukoha, et kliimamuutuste teema on vastuoluline ja tegelikult pole teada, kas kliimamuutused on inimtekkelised või looduslikud protsessid. Selle sama mõtte esitab noor ka varasemas vestluses, kui autor uuris temalt kliimamuutuste mõjutamise kohta. Teine noor jagab oma vanemate seisukohta, et kliimastreigid on mõttetud ja kolmas noor peab sarnaselt oma vanematele Greta Thunbergi kallutatuks ja sõltuvaks. Need kolm juhtu toetavad suuresti poliitilise sotsialiseerumise teooriat, et vanemate väärtused ja poliitilised hoiakud

kanduvad oma lastele edasi, seehulgas skeptiline suhtumine kliimamuutustesse (Stevenson et al. 2019).

Eestikeelsete noorte seas oli seos vanematega vastupidine. Ehkki kõik uuringus osalenud eesti noored on oma vanematega kliimaprobleemide üle arutanud, usutakse, et nad muretsevad kliima pärast rohkem kui nende vanemad ning keskmiselt pisut rohkem ka kui nende sõbrad. Ükski eesti õpilane ei samastu oma vanemate seisukohtadega, vaid nõustuvad rohkem oma sõprade hoiakutega. Kuna eestikeelsed õpilased kirjeldasid oma sõprade ja vanemate hoiakuid üldsõnalisemalt, ei ole võimalik leida ka otseseid kattuvusi noorte ja nende vanemate või sõprade arvamuste vahel.

Autor uuris ka vanemate hariduse ja biosfääriliste väärtuste mõju noorte hoiakutele, kuid ei leidnud, et need noorte hoiakuid oluliselt mõjutaksid. See võib aga tuleneda sellest, et töö valim oli võrdlemisi väike ning intervjuueeritavate väärtused ning vanemate haridustase ei varieerunud piisavalt.

4.3.2. Kogukond

Kogukonna mõju uurimiseks küsiti noortelt, kui palju arutatakse kliimaprobleemidest koolis ning kas esitatakse ka mingeid kindlaid seisukohti. Kõikide intervjuueeritute sõnul käsitletakse kliimaprobleeme koolis, peamiselt loodusainetes, aga ka võõrkeeletundides. Samas ilmnes, et kliimastreikide teema tõstatavad üldjuhul õpetajad, mitte õpilased. Seetõttu ei arva autor, et koolil saaks väga suur kogukondlik mõju olla – selle asemel, et õpilased omavahel teema üle tihti arutleks ja õpetaja kõrvalt suunaks-toetaks, on klassiruumides tihemini olukord, kus õpetajad tõstatavad teema ja juhivad arutelu ning õpilased osalevad vaid tunnitöö määra raames. Seda arvamust toetab asjaolu, et nende noorte, kes samades koolides õppisid, hoiakute vahel märgatavaid sarnasusi ei olnud. Kooli rolli hägustab veidi ka see, et intervjuueeritavate jaoks on klassikaaslaste ja sõprade vahel sageli õrn piir – mitmed õpilased tõid sõpradega kliimaprobleemide arutlemisest rääkimisel näiteid koolist.

Samuti uuriti, kas õpilased võtavad osa mõne huviringi, organisatsiooni või usukogukonna tegevusest ja kas seal vesteldakse kliimamuutustest. Enamik õpilasi osales mingi huviringi või organisatsiooni töös, aga vaid kahe õpilase sõnul on nad oma huviringides käsitlenud ka kliimaprobleeme. Ühe eestikeelse noore sõnul arutleb ta trennikaaslastega tihti kliimamuutuste üle, samas on tegu pigem ühe trennikaaslase kindla huviga, mille üle üheskoos arutletakse. Laiemalt trennis kliimamuutustest siiski ei räägita ning trennikaaslaste mõju võib vaadelda sarnaselt sõprade mõjule. Kõige enam võib kogukonna mõju tajuda kirjandusklubis ja

näiteringis, mille tegevustest võtab osa üks Tartu noortest. Õpilase sõnul arutletakse mõlemas ringis aeg-ajalt ka kliima üle. Seejuures toob ta välja, et huviringides käsitletakse teemat kooliga võrreldes erinevalt ja keskendutakse sellele, kuidas indiviid probleeme mõjutada saab.

TRT-E1-12+: „*Kusjuures nendes huviringides on koolile erinevalt, et seal pigem inimesed räägivad sellest, kuidas, mida saame meie ise otseselt teha, et midagi parandada. Jah, et see ei ole nagu üldiselt probleemist rääkimine, vaid pigem spetsiifiliselt.*“

Etniliste kogukondade mõju on Yang et al. (2015, 193) seletanud Maslow' püramiidi ja rahvusvähemuste kehvema sotsiaalmajandusliku tausta kaudu. Ehkki venekeelsete noorte vanemate seas oli vähem kõrgharitud, ei olnud nende seisukohad kõrgharitud vanematega õpilaste hoiakutest erinevad ja Yangi seos siinkohal paika ei pea. Küll aga ei saa eitada, et venekeelsete noorte hoiakuid võib mõjutada etniline kogukond – eesti ja vene noorte suhtumiste võrdlemisel on näha, et vene noored suhtuvad kliimaprobleemidesse ükskõiksemalt ning on vähem informeeritud. Kõik intervjueeritavad õppisid vene õppekeelega koolis, seega ümbritsevad neid ka väljaspool kodu vene emakeelega Eesti elanikud. Suurema tõenäosusega on Tallinna noortel linna demograafilise eripära tõttu vähem kontakti eesti emakeelega elanikega kui Tartu noortel, seega on märgata ka suuremaid erinevusi just Tallinna vene noorte ja eestikeelsete noorte vahel nende kliimastreikide teadlikkuse või muretsemise puhul. Paraku saab siinkohal selle võimaluse üle vaid teoreetiliselt arutleda, kuna töös kasutatud valim ei ole piisavalt suur, et sellised järeldusi teha. Valimi suurus takistab ka laiemate kogukondlike seoste loomist, kuna vastajate kogukondlikud kuuluvused ei varieeru piisavalt.

5. Järeldused

5.1. Kliimastreigid – teadmised, hoiakud ja osalus

Võrreldes eestikeelsete noortega on vene emakeelega noored kliimastreikidest kehvemini informeeritud. Eestikeelsete noorte teadmised on võrdlemisi samaväärsed, kõik on hästi informeeritud ja linnadevahelist erisust ei ilmne. Venekeelsete noorte teadmiste tase kõikus rohkem – kui nelja vastaja teadmised on enam-vähem samal tasemel kui nende eesti emakeelega eakaaslastel, siis kaks noort teavad vaid, et Greta Thunberg on avalikult esinenud. Kui eestikeelsed õpilased teadsid, et kliimastreigid on korduvad üritused, siis vene emakeelega noortest ei maininud seda keegi. Tartu vene noored on paremini informeeritud kui Tallinna noored, mis on tõenäoliselt tingitud linnade demograafilistest erisustest. Ehkki võiks arvata, et erinevused Tartu ja Tallinna õpilaste vahel on tingitud asjaolust, et kõik tartlased õpivad samas koolis, peab autor seda ebatõenäoliseks – noorte tartlaste sõnul on koolis keeletunni raames kuulatud küll Greta Thunbergi kõnet, aga kliimastreikidest pole juttu olnud.

Kui kõrvutada intervjueeritute vastuseid varasemate uuringutega eestlaste ja venelaste suhtumisest Greta Thunbergi ja kliimastreikidesse, ilmneb, et need ei kattunud. Kui kliimatemaatika küsitluse (Ühiskonnauuringute instituut 2019) järgi suhtub enamik eestlastest kliimastreikidesse pigem negatiivselt, siis käesoleva töö järgi see noorte puhul nii ei ole – nii eesti- kui venekeelsed intervjueeritavad olid koolistreikide suhtes pigem positiivselt meelestatud ja nägid ettevõtmisel väärtust. Venekeelsete õpilaste seisukohad ei ühtinud ka Venemaa avalikkuse arvamusega (VCIOM 2019); vene emakeelega Eesti noored olid kõik kuulnud Greta Thunbergist ja teadsid enam-vähem, millega ta tegeleb. Uuringus osalenud vene noored ei olnud kuulnud kliimastreikidest Venemaal, mis võib viidata nii Eesti meedia suuremale osatähtsusele noorte infotarbimises kui streikide vähesele kajastusele Vene meedias.

Intervjueeritud 12 noorest vaid kaks olid kliimastreikidel osalenud, mõlemad noored võtsid kliimastreikidest osa õppides vahetusõpilasena välismaal. Noorte profiil vastas osaliselt keskmise kliimastreikija profiile – kliimastreik oli nende esimene streigil osalemise kogemus, ent võrreldes keskmise streikijaga erinesid põhjused, miks osaleti. Noorte peamiseks motiiviks võib pidada uute kogemuste-emotsioonide saamist ehk lähtuti preemiapõhistest ja sotsiaalsetest motiividest – kõrvutati streigil osalemise kahjusid (koolist puudumine, päeva kulutamine) ja kasusid (uus kogemus, elamus) ning mõeldi ka sellele, kuidas käituvad kaasõpilased. Sarnastest motiividest lähtumine ilmneb ka põhjustest, miks noored streikidele minemata jätsid. Kuigi vene õpilaste puhul oli põhjus info puudumises, siis eesti noored

lähtusid samuti preemiapõhistest motiividest. Vastupidiselt streigist osavõtnud noortele leiti, et streik ei ole piisav põhjus koolist puudumiseks ehk kahjud kaalusid üles võimalikud kasud.

5.2. Nägemus kliimaprobleemidest

Uuringu tulemused kattuvad Keskkonnaministeeriumi (2018) ja Eri-Eurobaromeetri (2019) uurimuste tulemustega. Kõik noored teadvustavad, et kliimamuutused on toimumas ning peavad seda pigem oluliseks. Samas ei arva keegi, et kliimamuutused oleksid hetkel maailmas kõige olulisemaks probleemiks. Samuti erinevad vene- ja eestikeelsete noorte hoiakud – vene noored suhtuvad teemasse pisut ükskõiksemalt, peavad kliimaprobleeme vähem oluliseks ning muretsevad probleemide pärast vähem. Nii eesti kui vene noored usuvad, et hetkel pole kliima soojenemise mõjud veel nii problemaatilised, küll aga tajuvad eestlased tugevamini ohtu oma tulevikule; vene noored ei näe muretsemiseks põhjust. Sarnaselt Keskkonnaministeeriumi (2018) tulemustega usub autor, et erinevuste põhjuseks on noorte erinevad infotarbimise harjumused.

Vaadeldes noorte arusaami nii kliimaprobleemide mõjutamise-lahendamise kui ka peamiste toimijate osas, valitseb vene ja eesti noorte seas peaaegu et üksmeel. Noored näevad probleemide peamiste mõjutajatena riiki ja indiviide, aga ka tööstuseid ja teadlasi. Need tulemused kattuvad osaliselt Eri-Eurobaromeetri (2019) uuringutulemustega – antud töö põhjal peetakse indiviidi üheks olulisemaks mõjutajaks, Euroopa Liidu või kohalike otsustajate mõju ei maininud keegi. Kõige suurem erinevus eesti- ja venekeelsete noorte vahel on selles, kuidas tajutakse enda rolli kliimaprobleemide mõjutamisel. Võrreldes eestikeelsete noortega arvavad vene noored, eriti tallinlased, tihemini, et nende tegudel on väike mõju ning nad ei vastuta probleemide lahendamise eest. See võib olla põhjustatud integratsiooni monitooringus (Kaldur et al. 2017) leitud tõsiasi, et vene noored usuvad üldiselt vähem, et neil on võimalus ühiskonda mõjutada. Erinevus linnade vahel võib olla tingitud sellest, et Tartu demograafilise jaotumise tõttu on vene noored tihedamalt seotud eesti noortega ja võtnud üle nende hoiakuid.

5.3. Hoiakuid kujundavad tegurid

Hoiakuid kliimastreikidest kui ka keskkonnast laiemalt mõjutab kõige enam noore informeeritus. Töös tõestati Keskkonnaministeeriumi 2018. aasta uuringu tulemuste kehtimist – venekeelsed noored on eesti noortega võrreldes keskkonnaalaste teemadega vähem kursis. Ehkki noorte hinnangud oma infotarbimisele olid eesti ja vene õpilaste seas sarnased, nimetasid eesti noored keskmiselt rohkem infokanaleid. Kuna noorte nimetatud infokanalid on keelegruppide lõikes väga sarnased, võib teadmiste erinevuse põhjuseks pidada just

infokanalite arvukust. Rohkemate infokanalite jälgimine tähendab ilmselt ka suuremat infotarbimist, mida Feldman et al. (2012) järgi seostatakse paremate teadmistega keskkonnamuutustest ning suurema murega kliimaprobleemide pärast; antud töö põhjal peavad need seosed paika.

Sarnaselt varasematele uuringutele (Kaldur et al. 2017; Keskkonnaministeerium 2018; Teperik & Senkiv 2019) ilmnes, et noored saavad kõige rohkem infot internetist. Küll aga on näitavad käesoleva töö tulemused, et Vene sotsiaalmeedia ja venekeelsete uudiste osakaal vene noorte meediatarbimises on väga väike, vastupidiselt Riigikaitse ja julgeoleku teadmiskeskuse uuringule (Teperik & Senkiv 2019), mille järgi on vene noorte peamiseks infokanaliks just Vene sotsiaalmeediakanal VK ja Eesti venekeelsed veebiväljaanded. Perekonna kui infokanali roll on suurem vene noorte seas, kes saavad perelt eesti noortega võrreldes rohkem ka keskkonnaalast infot ning samastuvad vanemate seisukohtadega sagedamini. Need noored, kes oma vanemate hoiakuid paremini teadsid, jagasid ka oma vanemate arvamusi. Paraku arutasid noored oma vanematega kliimateemadel suhteliselt harva ning enamik noori, eriti just eesti noored, ei teadnud oma vanemate seisukohti piisavalt hästi. Seetõttu ei saa väga täpselt analüüsida, millisel määral poliitilise sotsialiseerumise teooriale vastavalt vanemate arvamused ja hoiakud lastele üle kanduvad.

Võrreldes Eesti noortega peavad vene noored sagedamini oma vanemate arvamusi enda seisukohtadele sarnasemaks kui oma sõprade hoiakuid. See võib viidata Tolordova (2016) uuringutulemustele, et vene noored usaldavad kõikidest infokanalitest kõige enam just oma vanemaid, eriti just vastuoluliste teemade puhul. Töö tulemused ei kinnita teooriad, et sotsiaalmajanduslikult kehvema taustaga peredest noored suhtuksid kliimamuutustesse skeptilisemalt (Ojala 2015) – vanemate hariduse ja noorte kliimaalaste hoiakute vahel ei olnud seoseid. Niisamuti ei leidnud kinnitust Östmani (2014) uurimuse tulemus, et perekonna biosfäärilised väärtused noorte hoiakuid keskkonna suhtes mõjutaksid. Samas mõistab autor, et siinkohal võis uuringu tulemusi mõjutada piiratud valim.

Kogukonna mõju tuleb käesolevast tööst kõige nõrgemini välja. Näiteks ei ole samade koolide õpilaste vaadetes olulisi sarnasusi, samuti ei toimu koolides arutelud kogukonnale omaselt, kus õpilased omavahel teemasid arutaks ja õpetaja neid toetaks. Seega ei käsitleks autor kooli keskkonnateemadel olulise kogukondliku mõjuna. Küll aga usub autor, et noorte hoiakuid võib kujundada laiem etniline kogukond. Uurimus kinnitab Yangi et al. (2015) tulemusi, et rahvusvähemused suhtuvad keskkonnaprobleemidesse ükskõiksemalt, mis võib peegeldada laiemalt kogukonnas levinud skeptilist suhtumist kliimamuutustesse.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas erinevad eesti ja vene emakeelega noorte käsitlused kliimastreikidest ning mis on erinevuste põhjuseks. Selle eesmärgi saavutamiseks viis autor läbi intervjuud eesti ja vene emakeelega gümnasistidega ja otsis vastuseid neljale uurimisküsimusele:

- Millised on eesti ja vene emakeelega noorte käsitlused kliimastreikidest?
- Kuidas suhtuvad eesti ja vene noored kliimaga seotud probleemidesse?
- Millised tegurid mõjutavad eesti ja vene noorte seisukohtade kujunemist?
- Mis on eesti ja vene noorte seisukohtade ja aktiivsuse erisuste põhjuseks?

Töö tulemusel ilmnas, et uurimuses osalenud eesti ja vene emakeelega noorte käsitlused kliimastreikidest erinevad, kuid mitte väga suurel määral. Nii eesti kui vene noored usuvad, et kliimastreikidel on mõju ja väärtus, ent eestikeelsed noored peavad kliimastreike pisut mõjusamaks. Streikide peamise eesmärgina tuuakse välja teemale tähelepanu juhtimine; kui eesti noored näevad, et nii teavitatakse laiemat avalikkust, siis vene noored arvavad, et streikijad proovivad mõjutada valitsust. Küll aga on eestikeelsed noored streikidest tunduvalt informeeritumad. Kui eesti noorte puhul õpilase elukoha ja teadlikkuse vahel seost ei ole, siis vene noorte puhul on Tartu noored märksa informeeritumad kui Tallinna õpilased. Vähene info on takistanud vene noortel ka kliimastreikidest osavõtmist; eesti noori hoiab osalemast asjaolu, et streigid toimuvad kooli ajal. Vene ja eesti noorte vaated kliimastreikide mõjust võivad võrdlemisi sarnased olla just seetõttu, et ühtemoodi tajutakse indiviidi rolli kliimaprobleemide mõjutamisel.

Infovälja, eriti just meedia, vanemate ja sõprade mõju võib pidada noorte arvamuste kujunemisel kõige suuremaks. Tööst ilmnas, et eesti ja vene noorte infotarbimise harjumused on võrdlemisi sarnased, kuid eesti õpilased saavad infot rohkematest kanalitest. Seda võib pidada ka peamiseks teguriks, mis noorte hoiakuid mõjutab. Rohkemate infokanalitega noored, antud töö tulemusel eestikeelsed noored, peavad kliimamuutusi olulisemaks, muretsevad kliima pärast teistest rohkem ja peavad oma tegevuse mõju suuremaks. Vene noored seevastu saavad infot vähematest allikatest ning on ka kliimateemade vastu ükskõiksemad. Mitmekesisemad infoallikad on seotud parema informeeritusega – eesti noored teavad ka kliimastreikidest rohkem ja omavad selgemat arvamust nende kohta.

Peamisteks infokanaliteks, mis noorte arvamust mõjutavad, on erinevad uudisteportaalid ja sotsiaalmeedia, aga ka kool, sõbrad ja vanemad. Suurimaks erinevuseks võib siinkohal pidada vanemate rolli noorte arvamusele – vene noorte seisukohad sarnanevad eesti noortega võrreldes tihemini oma vanemate hoiakutele. Eesti noored kipuvad aga kliimateemadel oma vanematega vastanduma ning samastuvad rohkem oma sõprade vaadetega. See võib olla ka üheks põhjuseks, miks eesti ja vene noorte arvamused erinevad – õpilaste vanemad on reeglina kliimaprobleemide suhtes ükskõiksemad ega võta neid nii tõsiselt.

Intervjuudest selgus, et väike seos võib olla ka noore elukoha ja infotarbimise vahel. Vene emakeelega Tartu noorte hoiakud sarnanevad rohkem eesti noorte arvamustega; nad on Tallinna vene noortest kliima- ja kliimastreikide teemadel teadlikumad, peavad sõpru olulisemateks infokanaliteks ning mainivad oma infoallikatena vähem Vene kanaleid. See võib olla tingitud linnade demograafilisest taustast – Tartu elanikud puutuvad igapäevaselt eesti emakeelega elanikega rohkem kokku, mis võib mõjutada nende maailmapilti.

Töö tulemused tõestavad, et noorte poliitiliste hoiakute kujunemine on keerukas protsess, mida lisaks meediale mõjutavad veel paljud sotsiaalsed suhted, seehulgas perekond, sõbrad ja kool. Kuna tegu oli esimese uurimusega, mis käsitleb Eesti noorte hoiakuid kliimastreikide suhtes ning laiemalt eesti ja vene noorte arvamusi kliimaprobleemidest, usub autor, et töö aitab olulisel määral mõista vene ja eesti noorte hoiakute sarnasusi-erinevusi ning saab olla aluseks paljudele järgnevatele uurimustele.

Autor mõistab, et töös kasutatud valimi puhul ei saa teha üldistusi kogu elanikkonna kohta ning uurimuse tulemused aitavad süvitsi mõista vaid väikese grupi hoiakuid ja nende kujunemist. Autori hinnangul peaks edaspidi lähemalt uurima erinevaid töös käsitletud aspekte suurema valimi puhul, et erinevate emakeeltega noorte vaadete sarnasused ja erinevused paremini välja tuleksid. Näiteks tuleks uurida elukoha ja kogukonna mõju noorte hoiakutele. Selleks peaks järgnevates uuringutes intervjuuerima noori rohkematest linnadest ning võimalusel uurima nii eesti kui vene õppekeelega koolides õppivate venekeelsete noorte hoiakuid.

Kasutatud materjalid

Andersson, Erik. 2015. „Situational political socialization: a normative approach to young people’s adoption and acquisition of political preferences and skills.“ *Journal of Youth Studies* 18 (8): 967–983.

Bogt, T. F. M., W. H. J. Meeus, Q. A. W. Raaijmakers, and W. A. M. Vollebergh. 2001. „Youth Centrism and the Formation of Political Orientations in Adolescence and Young Adulthood.“ *Journal of Cross Cultural Psychology* 32 (2): 229-240.

Bäck, Emma A., Hanna Bäck, Annika Fredén, and Nils Gustafsson. 2019. „A social safety net? Rejection sensitivity and political opinion sharing among young people in social media.“ *New Media & Society* 21 (2): 298-316.

Bäck, Emma A., Hanna Bäck, and David Sivén. 2018. „Why Engage in Collective Action? The Conditional Effect of Social Support and Efficacy on Protest Participation.“ *Basic & Applied Social Psychology* 40 (1): 49-59.

Eesti Fridays for Future. 2020. „Ajalugu.“ <https://www.fridaysforfuture.ee/meist/ajalugu> (külastatud 29. aprill, 2020).

ERR. 2019. „Noored peavad kliimadialoogi presidendiga.“ 5. august. <https://www.err.ee/968095/noored-peavad-kliimadialoogi-presidendiga> (külastatud 13. mai, 2020).

European Social Survey. 2019. „Public Perceptions on Climate Change and Energy in Europe and Russia.“ https://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS8_pawcer_climate_change.pdf (külastatud 30. aprill, 2020).

Feldman, Lauren, Edward W. Maibach, Connie Roser-Renouf, and Anthony Leiserowitz. 2012. „Climate on Cable: The Nature and Impact of Global Warming Coverage on Fox News, CNN, and MSNBC.“ *International Journal of Press/Politics* 17 (1): 3-31.

Fielding, Kelly S., & Hornsey, Matthew J. 2016. „A Social Identity Analysis of Climate Change and Environmental Attitudes and Behaviors: Insights and Opportunities.“ *Frontiers in Psychology* 7: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2016.00121/full> (külastatud 15. aprill, 2020).

Fomin, Konstantin. 2019a. „«Меня пугает, что гении прошлого могут умереть вместе с нами.» 14. märts. <https://greenpeace.ru/blogs/2019/03/14/menja-pugaet-cto-genii-proshlogo-mogut-umeret-vmeste-s-nami/> (külastatud 6. mai, 2020).

Fomin, Konstantin. 2019b. „Нас не очень серьезно воспринимают, но это пока.“ 27. mai. <https://greenpeace.ru/blogs/2019/05/27/nas-ne-ochen-serjozno-voSprinimajut-no-jeto-poka/> (külastatud 6. mai, 2020).

Fridays for Future. 2020. „Strike statistics.“ <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/strike-statistics/> (külastatud 29. aprill, 2020).

Fritsche, Immo, Markus Barth, Philipp Jugert, Torsten Masson, and Gerhard Reese. 2018. „A Social Identity Model of Pro-Environmental Action (SIMPEA).“ *Psychological Review* 125 (2): 245-269.

Greenpeace. 2019. „Климатические протесты 27 сентября пройдут в 20 российских городах.“ 25. september. <https://greenpeace.ru/news/2019/09/25/klimaticheskie-protesty-27-sentjabrja-projdut-v-20-rossijskih-gorodah/> (külastatud 6. mai, 2020).

Kaldur, Kristjan, Raivo Vetik, Laura Kirss, Kats Kivistik, Külliki Seppel, Kristina Kallas, Märt Masso and Kristi Anniste. 2017. „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017.“ <https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/eim2017.pdf> (külastatud 15. aprill, 2020).

Keskkonnaministeerium. 2017. „Eesti seitsmes kliimaaruanne ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni elluviimise kohta 2017“ https://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/kliimaaruanne-2017_est.pdf (külastatud 15. aprill, 2020).

Keskkonnaministeerium. 2018 „Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring.“ https://www.envir.ee/sites/default/files/2018_keskkonnateadlikkuse_uuring.pdf (külastatud 15. aprill, 2020).

Kim, Jarim. 2018. „Why do people take to the streets? Understanding the multidimensional motivations of protesting publics.“ *Public Relations Review* 44 (4): 501-513.

Kosnikovskaya, Anna. 2019. „Политики уже десятки лет обсуждают наше будущее, и мы об этом не знаем.“ 17. detsember. <https://greenpeace.ru/blogs/2019/12/17/politiki-uzhe-desjatki-let-obsuzhdajut-nashe-budushhee-i-my-ob-jetom-ne-znaem/> (külastatud 25. aprill, 2020).

Kultuuriministeerium. 2014. „Lõimuv Eesti 2020.“ https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/arengukava_loimuv_eesti.pdf (külastatud 29. aprill, 2020).

Lecheler, Sophie, Mario Keer, Andreas R. T. Schuck, and Regula Hänggli. 2015. „The Effects of Repetitive News Framing on Political Opinions over Time.“ *Communication Monographs* 82 (3): 339–358.

Ojala, Maria. 2015. „Climate change skepticism among adolescents.“ *Journal of Youth Studies* 18 (9): 1135-1153.

Ojala, Maria, Hans Bengtsson. 2019. „Young People’s Coping Strategies Concerning Climate Change: Relations to Perceived Communication With Parents and Friends and Proenvironmental Behavior.“ *Environment and Behavior* 51 (8): 907–935.

Poberezhskaya, Marianna. 2019. „Talking about Climate Change in Russia.“ *Russian Analytical Digest* 243: 8-14.

Siil, Kristin. 2020. Eesti Fridays for Future. Autori vestlus. Facebook, 4. mai.

Siongers, Jessy, Gil Keppens, Bram Spruyt, and Filip Van Droogenbroeck. 2019. „On the Digital Lane to Citizenship? Patterns of Internet Use and Civic Engagement Amongst Flemish Adolescents and Young Adults.“ *Journal of Social Science Education* 18 (2): 67-86.

Slovan, Steven A., Nathaniel Rabb. 2019. „Thought as a determinant of political opinion.“ *Cognition* 188: 1-7.

Special Eurobarometer 490. 2019. „Climate Change. Estonia.“ https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/support/docs/ee_climate_2019_en.pdf (külastatud 29. aprill, 2020)

Stevenson, Kathryn T., M. Nils Peterson, and Howard D. Bondell. 2019. „The influence of personal beliefs, friends, and family in building climate change concern among adolescents.“ *Environmental Education Research* 25 (6): 832-845.

Teperik, Dmitri, Grigori Senkiv. 2019. „Eestivene noorte maailmavaate põhijooned.” Riigikaitse ja julgeoleku teadmiskeskus. <https://www.kaitsen.ee/research-est/eestivene-noorte-maailmavaate-pohijooned> (külastatud 11. mai, 2020).

- Tiit, Ene-Margit & Mihkel Servinski. 2015. „Eesti maakondade rahvastik, hinnatud ja loendatud.” Eesti Statistika. Statistikaamet. file:///C:/Users/eliis/Downloads/Eesti_maakondade_rahvastik.pdf (külastatud 3. mai, 2020).
- Tolordava, Kristina. 2016. „Media use and perception of Ukrainian crisis among Russian speaking youth.“ Tartu Ülikool, magistritöö.
- Valitsuse Kommunikatsioonibüroo. 2019. „Peaminister Ratas arutas noortega kliimamuutuste vastu võitlemist.“ 19. august. <https://www.valitsus.ee/et/uudised/peaminister-ratas-arutas-noortega-kliimamuutuste-vastu-voitlemist> (külastatud 12. mai, 2020).
- VCIOM. 2019. „Greta Thunberg: activist or a puppet?“ 16. oktoober <https://wciom.com/index.php?id=61&uid=1715> (külastatud 10. mai, 2020).
- Vihalemm, Triin, Jānis Juzefovičs. 2020. „Sense-making of conflicting political news among Baltic Russian-speaking audiences.“ *National Identities*.
- Wahlström, Mattias, Piotr Kocyba, Michiel De Vydt and Joost de Moor. 2019. „Protest for a future: Composition, mobilization and motives of the participants in Fridays For Future climate protests on 15 March, 2019 in 13 European cities.“ http://eprints.keele.ac.uk/6536/1/Protest%20for%20a%20future_GCS%2015.03.19%20Descriptive%20Report-2.pdf (külastatud 18. aprill, 2020).
- Wray-Lake, Laura. 2019. „How Do Young People Become Politically Engaged?“ *Child development perspectives*. 13 (2): 127-132.
- Yang Kenneth C. C., Marissa Jiménez, and Yowei Kang. 2015. „The Influence of Ethnicity on Consumers’ Environmental Attitudes and Responses to Guilt Appeals in Green Advertising: An Experimental Study.“ *Intercultural Communication Studies* 24 (2): 192-206.
- Östman, Johan. 2014. „The Influence of Media Use on Environmental Engagement: A Political Socialization Approach.“ *Environmental Communication* 8 (1): 92–109.
- Ühiskonnauuringute instituut. 2019. „Kliimatemaatika küsitlus.“ <https://www.inst.ee/uuringud/kliimatemaatika-kusitlus> (külastatud 10. mai, 2020).

Intervjuu küsimused

Üldised hoiakud

- Kui olulised on praegu maailmas kliimaga seonduvad probleemid? Miks?
- Keda ja mis piirkondi see probleem puudutab? Kas see mõjutab ka meid, Eestit, Euroopat?
- Kui oluline on, et Eesti riiklikult sellega tegeleks?
Abistavad küsimused: Kas see on ka Eestis üks olulisematest probleemidest? Miks? Kas peaks rohkem või vähem tegelema?
- Kui olulised on sinu jaoks kliimaprobleemid? Hinda skaalal 1-10, kui palju valmistavad sulle valmistavad muret kliimaga seotud probleemid. Kas need probleemid mõjutavad kuidagi su elu?

Infotarbimine

- Kust sa reeglina infot saad, millised on sinu peamised infokanalid?
- Kust oled saanud info kliima soojenemise kohta ja teistest kliimaga seotud probleemidest? Jälgid ka mingeid kliimaga seotud kanaleid?
- Kas ütleksid, et oled võrreldes oma eakaaslastega kliima- ja keskkonnateemadel teadlik?

Kliimastreigid

- Kas arvad, et kliimaprobleeme saab kuidagi mõjutada või lahendada?
- Kes saavad mõjutada kliimaprobleeme? Kas ja kuidas saad sina mõjutada kliimaprobleeme?
Abistavad küsimused: on see rohkem poliitikute, teadlaste või tavaliste inimeste teha
- Kas tunned, et kliimaprobleemide või nende lahendamise eest vastutad ka sina?
- Mida oled kuulnud kliimastreikidest?
Abistavad küsimused: Miks neid korraldatakse? Kes seal osalevad? Kus neid peetakse? Kust alguse said? Kas ja kus neid Eestis korraldatakse?
- Kas oled osalenud kliimastreikidel? Miks ei ole/oled?
- Mida sa arvad kliimastreikidest? Kui palju kliimastreikidel realselt mõju on?

Pere, sõbrad ja kogukond

- Kas ja kui palju arutad keskkonna- ja kliimateemadel perega?
- Mida arvavad su vanemad kliimaprobleemidest? Kas nad peavad neid probleeme oluliseks ja muretsevad kliima või keskkonna pärast?
- Kas oled arutanud oma vanematega ka kliimastreikide teemal? Milline on nende suhtumine?
- Kas ja kui palju arutad keskkonna- ja kliimateemadel sõpradega?
- Mida arvavad su sõbrad kliimaprobleemidest? Kas nad peavad neid probleeme oluliseks ja muretsevad kliima või keskkonna pärast?
- Kas oled arutanud oma sõpradega ka kliimastreikide teemal? Milline on nende suhtumine?
- Kas arvad, et muretsed rohkem kui su vanemad või sõbrad? Kummaga sarnanevad su seiskohad rohkem?
- Palju räägitakse koolis kliimaprobleemidest? Kas sellest räägivad õpetajad või räägitakse omavahel klassikaaslastega?
- Kuidas suhtub kool kliimastreikidesse?
Kas kool lubab streikidel osaleda, on mingi seisukoht?

Sina ise

- Kas sinu jaoks on loodus olulisel kohal, üks väärtustest?
Kas vanematel ja perekonnal samamoodi?
- Kas sul on mingi organisatsioon, huviring või usukogukond mille tegevusest osa võtad? Kas räägite seal kliimast?
- Kui palju sa huvitud poliitikast? Kas jälgid, mis Eesti või maailma poliitikas toimub?
- Kas sa oled mingitel protestidel kunagi osalenud? Petitsioone allkirjastanud?
- Milline haridus on su vanematel?

Political Opinion Formation of Estonian-Speaking and Russian-Speaking Youth on the Example of Climate Strikes

Eliisa Ellen

Summary

In the past years, there have been many positive developments in the integration of Russian-speaking young people into Estonian society. Nevertheless, Russian media and infosphere still have an undeniable influence on young Russian-speaking people's political views and for this reason, the political views of Russian-speaking and Estonian-speaking youth often differ. However, the formation of political opinions is a complex process in which many different factors play a role. Besides media, a person's social network influences the process – factors as family, friends and community also affect people's political perceptions. Therefore, the present study examined the development of young people's attitudes in more detail, focusing on climate strikes.

The aim of the bachelor's thesis was to find out how Estonian-speaking and Russian-speaking students' perceptions of climate strikes differ and what are the main reasons for the differences. To achieve this goal, the author conducted 12 semi-structured interviews with Estonian-speaking and Russian-speaking high school students from Tartu and Tallinn.

As a result of the study, it was found that the perceptions of Estonian-speaking and Russian-speaking young people about climate strikes do not differ much and both believe that climate strikes have an impact. Still, there are some differences that need to be addressed. First, Estonians see the strikes as more impactful than Russian-speaking young people do. Second, Estonians are significantly more informed about climate strikes compared to Russian-speaking students. Lack of information is also one of the reasons why the Russians have not participated in any of the climate strikes. For Estonians, the reason behind the low participation rate is the fact that the strikes take place during school and the students do not want to miss classes. In comparison with Estonians, the Russian-speaking young people tend to be more indifferent to topics related to climate, are less concerned about climate change and do not consider their actions to be as impactful.

Information sphere, in general, is the most influential agent in the formation of young people's opinions. The study showed that the students share the main information channels, but Estonians tend to receive information from more channels. Using a higher number of

information channels can be linked to being more informed and a higher concern over climate change. The main information channels for both groups are various news portals and social media, as well as school, friends, and parents. The biggest difference here can be considered the role of parents – family is the more important information source for Russian-speaking young people and Russian young people agree more with their parents' opinions as with their friends' opinions. Estonian-speaking young people do not mention family as a source for environmental information, furthermore, they agree mostly with their friends' views instead of their parents'.

The results of the given thesis prove that the formation of young people's political attitudes is a complex process that is influenced besides media by many social relationships, including family, friends, and school. As this was the first study of Estonia's young people's perceptions of climate strikes and the views on climate issues in general, it is believed that the research helps to understand the similarities and differences between Russian-speaking and Estonian-speaking young people's attitudes.

However, the author fully understands that the thesis has too few cases to reach conclusions about the whole population. Still, the selection was sufficient for qualitative analysis and reaching the goals of the thesis. In future studies, however, various aspects discussed in the study should be examined in more detail in the case of a larger sample.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eliisa Ellen,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Eesti ja vene emakeelega noorte poliitiliste hoiakute kujunemine kliimastreikide näitel“, mille juhendaja on Heiko Pääbo (PhD),

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eliisa Ellen

18.05.2020